

Uczyć lepiej

ISSN 1641-5825

SZKOŁA CZY TWIERDZA?

Ewa Ziętkiewicz
redaktor wydania

Kiedy kilka lat temu obejrzałam w telewizji fragment filmu o szkole, znajdującej się na peryferiach wielkiego miasta w Stanach Zjednoczonych, byłam wstrząśnięta. Rozwydrzone nastolatki szokujące stylem bycia, ubiorem, wulgarnym językiem i sposobem kontaktowania się. Nauczyciele, którzy próbowali udawać, że pracują. Na korytarzach strażnicy pilnujący bezpieczeństwa uczniów i nauczycieli. Pomyślałam wówczas: „Co to za dyrektor szkoły? Co to za nauczyciele? Co to za nieudolny system wychowawczy?”

A dzisiaj? Co jakiś czas doniesienia prasowe, programy telewizyjne bombardują nas porażającymi informacjami na temat agresji i przemocy w szkołach. Nauczyciel języka angielskiego, któremu na lekcjach uczniowie zakładali kosz na głowę, „fala” w gimnazjach, okupywanie toalet przez uczniów, w których palacze zabraniają niepalącym korzystania z ubikacji w czasie przerw, ordynarne zabawy licealistów z dobrych rodzin sfilmowane przez nich samych, dealerzy narkotyków krążący jak sępy wokół szkół, a czasami obecni w szkole, bo dealemem jest uczeń.

Jesteśmy zbulwersowani, ale zaraz pocieszamy się. To przecież tylko w niektórych szkołach dzieje się źle. Fala agresji i przemocy jest jednak coraz bardziej widoczna. W placówkach pojawia się dla zwiększenia bezpieczeństwa monitoring, zatrudnia się firmy ochroniarskie, strażnicy miejscy patrolują okolice szkół. Daleko nam, na szczęście, do szkół, w których wybuchają bomby, a uczniowie rozwiązują swoje problemy strzelając do nauczycieli oraz koleżanek i kolegów.

Patrząc na świat, który zwariował, zastanawiamy się - co dalej?

Oczywiście, że zło jest zawsze głośnie i medialne. Dobro, którego mimo wszystko wiele wokół nas - jest ciche, nie szuka rozgłosu. Stąd mamy czasami wrażenie, iż fala zła rośnie w siłę jak tsunami.

Zadajemy sobie pytania dlaczego tak jest, co z tym robić, bo przecież monitoring to doraźne rozwiązanie, świadczące raczej o naszej bezsilności niż zaradności. Nie usuwa przyczyny, nie rozwiązuje problemu, a jedynie ucisza chwilowo nasze wątpliwości. Bo przecież musimy także w tej sytuacji dokonać oceny własnych działań wychowawczych, umiejętności komunikacyjnych i własnej postawy wobec najwcześniejszych i nieznaczących symptomów agresji. Nie zawsze ta ocena wypada korzystnie. Szkoła to nie zakład karny, jest przecież jedną z najstarszych instytucji społecznych. Jest miejscem codziennej aktywności uczniów i nauczycieli. Miejscem, w którym przebiega kształcenie dzieci i młodzieży. Zmienia się i trwa. Nikt nie wymyślił niczego lepszego od szkoły.

Na właściwy rozwój społeczny i emocjonalny ucznia mają wpływ przeżycia pierwszych przyjaźni, sukcesy i porażki, pozycja społeczna w zespole klasowym, opinie o nim rówieśników, nauczycieli, poczucie więzi z nimi. Przeżycia te mają silny związek z budowaniem samooceny ucznia, poczuciem własnej wartości i naturalną potrzebą współprzeżywania z innymi, wyrażania siebie, potrzeby akceptacji, uczenia się od innych, ujawniania swo-

W numerze
**Bezpieczna
szkoła**

Z okazji

Świąt Bożego Narodzenia

wielu radosnych chwil,

a w Nowym Roku

wszelkiej pomysłowości życzą:

Dyrekcja i Pracownicy
ODN w Poznaniu

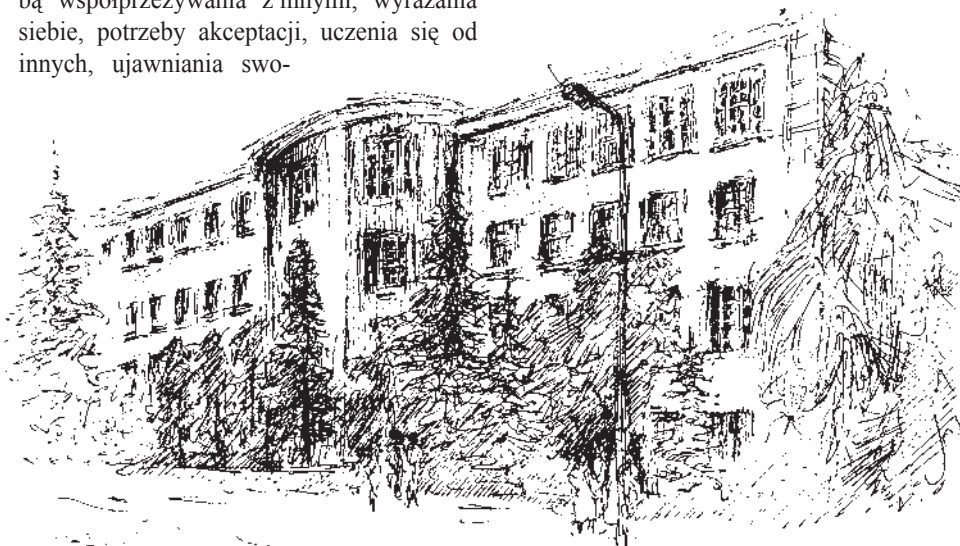
ich emocji, sądów, opinii, demonstrowania własnego „ja”, komunikowania się. Każdy uczeń w grupie zaspokaja wiele swoich potrzeb, w tym najważniejsze dla ucznia – potrzeby bezpieczeństwa, rozwoju i akceptacji. Czy my, nauczyciele zdajemy sobie z tego sprawę na co dzień?

Jak o bezpiecznej szkole myślą i mówią uczniowie?

Na to pytanie rzuca światło jeden z artykułów. Analizując pomysły uczniów na bezpieczną szkołę można mieć mieszane odczucia. Najbardziej zmroziły mnie osobiście dwa pomysły: „W szkole jest pełno komandosów” i „Każdy, kto chce wejść do szkoły musi znać hasło”. Według tych uczniów budynek powinien przypominać twierdzę. Coś niedobrego stało się z polską szkołą jeżeli taka wizja jej bezpieczeństwa powstała w umysłach, być może, tylko pojedynczych uczniów.

Co oznacza określenie „bezpieczna szkoła” dla rodziców?

(dokończenie na stronie 4)

Wielkopolskie szkoły piórkami Romana Kosmali:
Poznań – Gimnazjum Sióstr Urszulanek

STUDIA PODYPLOMOWE

Kuratorium Oświaty w Poznaniu uprzejmie informuje, że Uniwersytet Zielonogórski wygrał przetarg na studia podyplomowe dla nauczycieli w zakresie:

- pedagogika angielska,
- pedagogika niemiecka,
- przyroda,
- wiedza o społeczeństwie,
- informatyka,
- język polski.

Zajęcia odbędą się w Zielonej Górze.
Adres do korespondencji:

Uniwersytet Zielonogórski
ul. Podgórna 50
65-246 Zielona Góra

Na kopercie dopisać: *Studium Podyplomowe, Dział ds. Organizacji Kształcenia.*

Więcej informacji:

tel.: (0 68) 328 32 76
faks: (0 68) 328 32 12
e-mail: e.wysocka@dk.uk.zgora.pl
http: www.uz.zgora.pl

Wielkopolski Kurator Oświaty
Apolinary Koszłajda

Poznań, 22 października 2005 r.

*„Świadomość własnej przeszłości
pomaga nam włączyć się w długi
szereg pokoleń, by przekazać
następnym wspólne dobro -
Ojczyznę”*

Jan Paweł II

Szanowni Państwo
Dyrektorzy i Nauczyciele
szkół i placówek
województwa
wielkopolskiego

Wzroczynając się roku szkolnym zwróciłem się do Państwa z prośbą o godne i uroczyste uczczenie ważnych dla naszego kraju i regionu świąt państwowych oraz innych wydarzeń historycznych. W nawiązaniu do tego pisma pragnę zwrócić szczególną uwagę Państwa Dyrektorów i Nauczycieli na przypadającą w przyszłym roku **50 rocznicę wydarzeń Poznańskiego Czerwca 1956 roku**. Ten pierwszy protest przeciwko totalitarnemu państwu, który zapoczątkował drogę Polaków

ku wolności zaistnieje w świadomości młodych Wielkopolan jeśli poświęcimy mu odpowiednio dużo miejsca w pracy dydaktyczno-wychowawczej.

Kuratorium Oświaty w Poznaniu wspólnie z Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu podjęły się przygotowania projektu edukacyjnego dla wielkopolskich szkół zatytułowanego **Echo Poznańskiego Czerwca '56**.

Zachęcam Państwa serdecznie do zainteresowania tematyką projektu, jak i tą nowoczesną metodą pracy dydaktycznej, która poza aspektami edukacyjnymi pozwala także na mądrą i efektywną pracę wychowawczą.

Szczegóły przedsięwzięcia zawarłem na stronach internetowych ODN w Poznaniu:

www.odn.poznan.pl/projekty/lokalne

Z poważaniem
Wielkopolski Kurator Oświaty
Apolinary Koszłajda

DWUMIESIĘCZNIK

OŚRODKA DOSKONALENIA NAUCZYCIELI W POZNANIU

REDAKCJA

REDAKTOR NACZELNY
Aleksandra Gołębowska
SEKRETARZ REDAKCJI
Joanna Ciechanowska-Barnuś
REDAKTOR WYDANIA
Ewa Ziętkiewicz

ADRES REDAKCJI

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli
al. Niepodległości 34
61-714 Poznań
tel.: (0 61) 858 47 00
fax: (0 61) 852 33 29
e-mail: uczycielej@odn.poznan.pl
http: www.odn.poznan.pl

KOREKTA

Krystyna Klimontowicz

OPRACOWANIE KOMPUTEROWE

Paweł Gołębski
e-mail: pawel.golebski@odn.poznan.pl

DRUK

Zakład Poligraficzny A. Frąckowiak
ul. Unii Lubelskiej 3
61-249 Poznań
tel./fax: (0 61) 874 82 13
e-mail: afdruk@icpnet.pl

REKLAMY I OGŁOSZENIA

Opłata za 1 cm² tekstu reklamowego wynosi 2 zł, za całą stronę - 600 zł, pół strony - 300 zł, ćwiartkę strony 200 zł + VAT.

NASI AUTORZY

Joanna Ciechanowska-Barnuś,
polonista, nauczyciel konsultant ODN w Poznaniu;
Anna Bentyń,
pedagog, Gimnazjum nr 2 w Gnieźnie;
Piotr Bochański,
psycholog, Szkoła Podstawowa nr 90 w Poznaniu, Gimnazjum nr 54 w Poznaniu, Prezes Poznańskiego Stowarzyszenia Pedagogów i Psychologów w Poznaniu;
Grażyna Dembińska-Broniarz,
pedagog szkolny, Szkoła Podstawowa nr 36 w Poznaniu;
Jolanta Czerzeñowska,
nauczanie zintegrowane, Szkoła Podstawowa nr 74 w Poznaniu, doradca metodyczny;
Dorota Janicka,
nauczanie zintegrowane, Szkoła Podstawowa nr 74 w Poznaniu;
Alicja Godyla-Jasicka,
nadkomisarz, specjalista ds. nieletnich, Komenda Wojewódzka Policji w Poznaniu, Wydział Prewencji;
Jadwiga Lewandowska,
pedagog, nauczyciel konsultant ODN w Poznaniu;
Bogumiła Luczak,
nauczanie zintegrowane, Szkoła Podstawowa nr 36 w Poznaniu;
Krystyna Matuszewska,
fizyk, dyrektor Gimnazjum nr 54 w Poznaniu;

Katarzyna Nowak,
nadkomisarz, Komisarz Policji Poznań - Jeżyce;
Dorota Picchota,
wychowanie przedszkolne, Przedszkole nr 1 Nowy Tomyśl, doradca metodyczny, Komendantka Hufca ZHP Nowy Tomyśl;
siostra Danuta Pusty USJK,
nauczycielka religii, Zespół Szkół z Oddziałami Integracyjnymi nr 3 w Poznaniu, kieruje świetlicą socjoterapeutyczną; Oratorium „Tęcza” w Poznaniu;
Teresa Radomska,
wychowanie przedszkolne, nauczyciel konsultant ODN w Poznaniu;
Małgorzata Rutowska,
nauczanie zintegrowane, Szkoła Podstawowa nr 36 w Poznaniu;
Beata Rynkowska,
sędzia Sądu Rejonowego w Poznaniu, IX Wydział Rodzinny i Nieletnich;
Violetta Skiera,
pedagog szkolny, Szkoła Podstawowa nr 74 w Poznaniu, Kurator Sądu Rejonowego w Poznaniu, VII Wydział Rodzinny i Nieletnich;
Katarzyna Skrzypczak,
nauczanie zintegrowane, Szkoła Podstawowa nr 4 w Poznaniu, doradca metodyczny;
Kinga Fechner-Wojciechowska,
młodszy aspirant, Komisarz Policji Poznań - Jeżyce;
Ewa Ziętkiewicz,
nauczanie zintegrowane, nauczyciel konsultant ODN w Poznaniu;

Redakcja zastrzega sobie prawo adiacji i skracania tekstów oraz zmiany tytułów. Materiałów niezamówionych nie zwracamy. Za treść płatnych ogłoszeń nie odpowiadamy.

SEMINARIUM SZKOLENIOWE DLA DYREKTORÓW PRZEDSZKOLI I PEDAGOGÓW PRZEDSZKOLNYCH

W październiku 2005 roku w Austrii odbyło się seminarium szkoleniowe organizowane przez Unię Europejskich Federalistów. Tematem seminarium były zagadnienia z zakresu organizacji edukacji przedszkolnej i kształcenia nauczycieli i pedagogów w Austrii i we Włoszech.

EDUKACJA PRZEDSZKOLNA W AUSTRII

Podczas spotkania z panią Iris Raunig, wizytatorką ds. przedszkoli w Karyntii, w czasie wizyt w przedszkolach na terenie Klagenfurtu, Vorderbergu i Villach dyrektorzy przedszkoli, przedstawiciele samorządów i Kuratorium Oświaty mieli okazję zapoznać się ze strukturą, organizacją i finansowaniem przedszkoli austriackich.

W Karyntii działa 229 przedszkoli, z czego połowa to przedszkola prowadzone przez organizacje wyznaniowe. Do placówek tych uczęszcza 11 220 dzieci. Dzieci 5 i 6-letnie są objęte wychowaniem przedszkolnym w 90%.

Przedszkola, w zależności od zapotrzebowania, są 1-, 2- lub więcej oddziałowe. Do każdego oddziału może uczęszczać od 15 do 25 dzieci.

Na uwagę zasługuje fakt, iż większość oddziałów to oddziały 5-6-godzinne.

Pensum wychowawcy w przedszkolu wynosi 40 godzin. W każdym oddziale jest zatrudniona dodatkowa osoba do pomocy (odpowiednik woźnej oddziałowej).

Przedszkola samorządowe finansowane są częściowo przez Land (województwo) – w wysokości pokrywającej koszty plac, rodzice wnoszą opłatę rzędu 120-130 E + stawka żywieniowa, resztę kosztów pokrywa gmina i działające na jej terenie stowarzyszenia.

Problem pomocy psychologicznej został w Austrii rozwiązany poprzez zatrudnienie 7 „mobilnych” psychologów, którzy udzielają pomocy dzieciom, rodzicom i wychowawcom na terenie całej Karyntii.

Wyposażenie odwiedzanych przedszkoli różni się od polskich placówek przede wszystkim rodzajem zabawek. W przedszkolach austriackich dominują zabawki dydaktyczne, rozwijające wyobraźnię i kształcące zdolności dzieci. Natomiast zabawek prze-

ważających w poznańskich przedszkolach, takich jak samochody, lalki, plastikowe i pluszowe zabawki, jest znacznie mniej.

Praca dydaktyczna oparta jest na projektach realizowanych przez nauczycielkę. Ponieważ placówki przedszkolne w Austrii nie podlegają prawu oświatowemu, nie realizuje się tam podstawy programowej.

Uwagę zwraca dokumentacja pracy wychowawcy i dyrektora placówki. Zawiera ona jedynie plany i sprawozdania (półroczne i roczne). Pozostałe informacje, takie jak liczba dzieci czy inne dokumenty potrzebne do funkcjonowania placówki (np. zapotrzebowanie na remonty), jest tworzona, przechowywana i przekazywana do władz w formie elektronicznej.

Dzieci uczęszczające do przedszkoli austriackich posiadają dużo samodzielności. Wychowawcy zajmują się wspomaganie dzieci w ich działaniach. Dzieci już od 3 roku życia pomagają np. w przygotowaniu posiłków czy sprzątanii. Swoboda działań dzieci przejawia się również w dowolnym decydowaniu o miejscu zabawy. Dotyczy to zarówno wyboru proponowanych zajęć, sali czy nawet samodzielnego wyjścia do ogrodu. Antresole umieszczone w salach dają dzieciom możliwość „odizolowania się” od reszty grupy.

WPŁYW DEMOGRAFII NA DZIAŁALNOŚĆ PLACÓWEK PRZEDSZKOLNYCH W AUSTRII

Podczas spotkania z burmistrzem gminy St. Stefan, panem Othomarem Schoitsch oraz wizytatorką ds. przedszkoli w Klagenfurt zostały poruszone problemy związane z niżem demograficznym na tych terenach. W związku z malejącą liczbą dzieci zapotrzebowanie na miejsca w przedszkolach spada. Wynikiem tego są takie działania jak ograniczanie liczby oddziałów przedszkolnych. Zawsze jednak władze dążą do zapewnienia dzieciom możliwości skorzystania z edukacji przedszkolnej, np. przez organizowanie dowozów dzieci z całej gminy do jednego przedszkola.

EDUKACJA PRZEDSZKOLNA WE WŁOSZECH

Podczas rozmów z dyrektorem i wychowawcami przedszkoli w Cervignano del Friuli zapoznano się z włoskim systemem opieki przedszkolnej.

Pobyt dzieci w wieku od 2 do 6 lat w placówkach przedszkolnych jest całkowicie pokrywany przez państwo. Rodzice nie płacą za pobyt dziecka w przedszkolu ani 1 centa.

Większość oddziałów, tak jak w Austrii jest 5-godzinna. W każdym oddziale może znajdować się do 25 dzieci. Nauczyciele pracują 25 godzin tygodniowo. Podobnie jak w Polsce dopełnienie do 40 godzin jest przewidziane na przygotowanie się do zajęć i do kształcenie. W każdym oddziale pracuje dodatkowa osoba do pomocy (obsługi).

Przedszkola włoskie są częścią szkół. Dyrektor szkoły jest jednocześnie dyrektorem przedszkoli znajdujących się w jego okolicy.

Placówki te są wyposażone w sprzęt i zabawki w znacznie mniejszej ilości, niż nasze przedszkola samorządowe.

PODSUMOWANIE

Poznańskie przedszkola, w porównaniu z odwiedzionymi podczas seminarium, są bogatsze w zabawki, są bardziej kolorowe i wesołe. Dekoracje wewnątrz placówek poznańskich są ciekawsze, lepiej odzwierciedlają pracę naszych nauczycielek. Dbałość o budynek, stan sal dydaktycznych i ich wyposażenie w większości poznańskich przedszkoli znacznie przewyższa odwiedzone przedszkola włoskie i austriackie. Nowo wybudowane przedszkola w Austrii mają już w trakcie budowy wygoszparowane kąciki zainteresowań, co mogłoby być dobrym pomysłem przy budowie nowych poznańskich przedszkoli oraz przy przeprowadzaniu remontów istniejących placówek.

Zarówno ilość dokumentacji pedagogicznej, jaką muszą prowadzić nauczycielki, jak i dokumentacji pedagogicznej, organizacyjnej i finansowej prowadzonej przez dyrektorki polskich przedszkoli, jest znacząco większa niż w przedszkolach unijnych. Ograniczenie konieczności sporządzania licznych sprawozdań mogłoby znacząco wpłynąć na jakość pracy dyrektorów placówek przedszkolnych.

Z przekonaniem możemy stwierdzić, iż nie mamy powodu wstydić się za poznańskie przedszkola. Wręcz przeciwnie, uważamy że mamy się czym chwalić i z pewnością możemy pokazywać nasze placówki gościom z kraju i z zagranicy.

*Wydział Oświaty
Urząd Miasta Poznania*

(dokończenie ze strony 1)

Z wielu przeprowadzonych rozmów wynikało, że ich myślenie na temat bezpiecznej szkoły jest w pewnych momentach uzależnione od wieku własnych dzieci. Zdaniem rodziców młodszych uczniów bezpieczna szkoła to taka, w której nie ma wymuszania pieniędzy, bicia, popychania. To również dobry wychowawca, kompetentny w działaniu, zapewniający dzieciom jednocześnie profesjonalną opiekę. Rodzice starszych uczniów także cenią sobie otwartego, kompetentnego wychowawcę. W rozmowie jednak bardzo często ujawniają swój niepokój, który dotyczy złego wpływu grupy na ich pociechy. Boją się też łatwego dostępu do narkotyków. Obawiają się, że ich córki, czy synowie mogą sięgnąć po nie chociażby tylko przez zwykłą ciekawość, a oni ten fakt przeoczą. Wpływ, na często zewnętrzną ocenę młodzieży przez dorosłych, ma ich zachowanie i strój. W tym wypadku obawa rodziców dotyczy możliwości wejścia dziecka do pewnej subkultury. Szerzej zwraca uwagę na to zjawisko artykuł dotyczący młodzieży i podejmujący próbę złamania kolejnego stereotypu.

Interesujący jest również punkt widzenia, z perspektywy pedagoga i psychologa szkolnego, na temat bezpieczeństwa dziecka w szkole, przeciwdziałania agresji i przemocy wśród uczniów. Znajduje on swoje odbicie w artykule „Bezpieczeństwo – pisanie czy działanie?” Jego autorzy uważają, iż wiele wysiłku wkładają w prowadzenie dokumentacji - wręcz „toną w papierach potwierdzając własne działanie w szeregach adnotacji i analiz”. Podejmują próbę odpowiedzi na pytania: Co zrobić, żeby zamienić „papieromanię” w autentyczne działanie? Co zrobić, żeby „para nie poszła w gwizdek”?

Ciekawy jest głos siostry Danuty prowadzącej świetlicę terapeutyczną, która uważa, iż coraz mocniej uwidacznia się potrzeba autentycznych pedagogów, pamiętających również o ważnej prawdzie, że wychowanie jest procesem długotrwałym, a więc na efekty swojej pracy trzeba poczekać.

Polecam zapoznanie się z wywiadem przeprowadzonym z Jadwigą Lewandowską na temat projektu „Bezpieczna szkoła” oraz artykułem na temat wielkopolskich programów prewencyjnych „Bezpieczna szkoła” i „Z Pyrkiem bezpieczniej”, napisanym

przez nadkomisarz Alicję Godylę-Jasicką z KWP w Poznaniu.

We współczesnym świecie, opartym na konsumpcji i dążeniu za wszelką cenę do maksymalnych zysków, następuje zjawisko przedmiotowienia człowieka.

Daje się jednak zauważyć dążenie wielu ludzi na różnych szczeblach oświatowych, do stworzenia dzieciom w szkole odpowiedniego klimatu, prawdziwie ludzkiej egzystencji. W takiej szkole ważne są wszystkie podmioty: uczniowie, nauczyciele i rodzice. W takiej szkole istotne są cechy osobowościowe pedagogów. Szczególne znaczenie w tym zakresie mają empatia, wrażliwość, akceptacja wychowanka, autentyczność nauczyciela jako człowieka.

To przecież my, nauczyciele współkreujemy rzeczywistość szkolną, możemy zostać albo przewodnikami naszych uczniów - przygotowując ich do życia społecznego, albo... pracować z ochroniarzem w parze. Wtedy jednak szkołę będzie trzeba zmienić w twierdzę. Wybór należy do nas.

Ewa Ziętkiewicz
redaktor wydania

PRAWO ZNANE I NIEZNANE

Wywiad z Jadwigą Lewandowską - pedagogiem, kierownikiem projektu „Bezpieczna szkoła”.

Zacznijmy od przedstawienia projektu, który Pani prowadzi, jego celu i znaczenia.

Projekt „Bezpieczna szkoła” realizowany w Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu powstał w oparciu o program ogólnopolski, realizowany na kilku poziomach (krajowym – MENiS, wojewódzkim – kuratoria oświaty, lokalnym – organy prowadzące szkoły oraz na poziomie szkół) i Wielkopolski Program Prewencyjny opracowany przez Komendę Wojewódzką Policji w Poznaniu. Głównym celem projektu jest pokazanie nauczycielom, jak budować bezpieczną szkołę w oparciu o obowiązujące prawo poprzez przestrzeganie go przez różne podmioty społeczności szkolnej: rodziców, uczniów i nauczycieli.

Jest to projekt edukacyjny, realizowany w placówce doskonalenia nauczycieli,

dlatego jego cele dostosowane są do zadań i możliwości takiej placówki. Chcemy przygotować nauczycieli tak, by mogli świadomie uczyć swych uczniów konsekwencji wynikających z nieprzestrzegania prawa. Jest bardzo ważne, aby uczulić wszystkich zainteresowanych, że w szkole można wiele zrobić wykorzystując to, co już istnieje, stosując przyjęte reguły, wymagając konsekwentnie ich stosowania.

Jak ocenia Pani stan świadomości prawnej nauczycieli i uczniów?

Myślę, że w tym względzie mamy wiele do zrobienia. Jako grupa zawodowa jesteśmy - moim zdaniem - nieźle przygotowani do przestrzegania zasad bezpieczeństwa wynikających z przepisów BHP. Systematycznie i konsekwentnie szkoleni są w tym zakresie zarówno nauczyciele, jak i uczniowie. Dbają o to dyrektorzy, którzy za niedopilnowanie obowiązku systematycznego szkolenia BHP mogą zapłacić mandaty. Natomiast jeżeli chodzi o przestrzeganie prawa obowiązującego obywateli na co dzień, związane z byciem jednego człowieka z drugim - sadzę, że robi się w tej sprawie zbyt mało. I to jest główne przesłanie projektu – musimy uczulić nauczycieli, że sprawa bezpieczeństwa to nie tylko przepisy BHP, ale świadome przestrzeganie i korzysta-

nie z przepisów prawa dotyczących różnych obszarów.

Mówi się o Polakach, że nie znają prawa. Czy nauczyciele stanowią na tym tle wyróżniającą się grupę?

Odnoszę wrażenie, że nauczyciele nie znają lub niechętnie korzystają z podstawowych aktów prawnych, takich np. jak ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich, ustawa o wychowaniu w trzeźwości, ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii. Zapominają też w momencie przekroczenia progu szkoły, że przysługują im prawa takie same jak każdemu obywatelowi, wynikające chociażby z kodeksu cywilnego. Często godzą się (np. z lęku że ktoś uzna, że sobie nie radzą w trudnych sytuacjach wychowawczych) na takie zachowania, które w ogóle nie powinny mieć miejsca. Dlatego zaczęliśmy naszą pracę w projekcie od działań służących uświadomieniu nauczycielom ich sytuacji prawnej. Dwie duże grupy spotkały się z sędzią sądu rejonowego, który dokładnie omówił Ustawę o nieletnich i uprawnienia szkoły wynikające z tej ustawy. Coraz częściej szkoła jest jedyną instytucją, która może powiadomić sąd lub policję o tym, co się dzieje z uczniem. W tej sytuacji nauczyciel nie może nie znać przepisów prawa.

(dokończenie na stronie 5)

(dokończenie ze strony 4)

A jak przedstawiciel prawa oceniał prace szkoły, a więc także nauczycieli?

Sędzia przywoływał przykłady różnych sytuacji i pokazywał, że wiele trudnych spraw nie miałyby dalszego ciągu, gdyby na czas powiadomiono odpowiednie organy. Nie dzieje się tak, bo ktoś zaniedbał, odłożył, zlekceważył i to, co można było załatwić interwencją psychologa, pedagoga, kuratora sądowego – zostaje zaniedbane i znajduje swój epilog w sądzie. Takie stanowisko wywołało burzliwą dyskusję bardzo pouczającą dla obu stron. Nauczyciele podawali sędziemu przykłady opieszałości sądów. Niemniej konkluzja była taka, że to, co jest zgłoszone na piśmie, nawet jeśli jest odroczone w czasie, wymaga ustosunkowania się odpowiednich organów. I jest to jedyny sposób, by burzyć mit o absolutnej bezkarności. Jeżeli usiądziemy beczynnym z założonymi rękoma, to rzeczywiście nic nie da się zrobić, natomiast do zrobienia mamy bardzo dużo.

W takim razie co Pani zdaniem powinniśmy zmienić w powszechnym rozumieniu sformułowania „bezpieczna szkoła”?

Absolutnie nie odnosi się ono tylko do bezpieczeństwa fizycznego, choć o tym mówimy najczęściej. Potrzeba bezpieczeństwa jest jedną z podstawowych potrzeb człowieka. Bezpieczna szkoła to taka, do której chętnie idzie uczeń i nauczyciel. Jako nauczyciel idąc do szkoły wiem, że mogę spotkać się z trudnymi zachowaniami uczniów, ale moja wiedza, również prawna jest na tyle wystarczająca, że wiem co w takiej sytuacji zrobić, umiem się przeciwstawić temu, co złe. Jako uczeń mogę liczyć na to, że spotkam się z przestrzeganiem przysługujących mi praw, a przypadki ich łamania spotkają się z adekwatną reakcją nauczycieli.

Tymczasem w szkole, jeśli już mówi się o prawach, to głównie o prawach ucznia...

Nauczyciele często zwracają mi uwagę, że ciągle mówi się o prawach ucznia i że wpływa to niekorzystnie na ich zachowanie. Myślę, że warto i trzeba mówić uczniom o ich prawach. Trzeba jednak pokazywać, że każde prawo pociąga za sobą obowiązek. Jeżeli mam prawo do tego, ażeby mnie traktowano z szacunkiem, to ja też muszę zgodnie z prawem kolegę, koleżankę czy nauczyciela traktować z szacunkiem. Sądzę, że problem nie tkwi w tym, czy mówić o prawach ucznia, tylko w jaki

sposób przekazywać uczniom wiedzę dotyczącą ich praw. Jeżeli będziemy uczyć uczniów prawa, to będą oni wiedzieć, że prawo mamy wszyscy: ma je uczeń, nauczyciel, pani woźna i ludzie na ulicy.

Musimy sobie jednak otwarcie powiedzieć, że nie tylko uczniom, ale i nauczycielom zdarzają się zachowania świadczące o nieszanowaniu praw. A to właśnie nauczyciele winni być dobrym przykładem dla uczniów. Uczenie i wychowywanie przez osobisty przykład jest jedną z najskuteczniejszych metod.

Pracuje Pani w zespole międzynarodowym nad problematyką absencji i jej skutków społecznych. Jak wygląda znajomość prawa polskich nauczycieli na tle europejskich kolegów?

To trudne pytanie i nie potrafię na nie jednoznacznie odpowiedzieć „tak” lub „nie”. Jeśli chodzi o absencję uczniów w szkole na przykładzie Anglii czy Słowacji, również innych krajów i tego co było przedstawiane i dyskutowane na konferencjach wnioskuję, że znajomość prawa nauczycieli w tym obszarze jest duża, a jego egzekwowanie konsekwentne i świadome. Przecież w Polsce niespełnianie obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki podlega egzekucji w trybie administracyjnym. O ile mi wiadomo, szkoły bardzo rzadko korzystają z tej możliwości. Ponadto nagminne wagarowanie w aktach prawnych zakwalifikowane jest jako czyn świadczący o demoralizacji, co uzasadnia wszczęcie i prowadzenie postępowania sądowego w trybie opiekuńczo – wychowawczym.

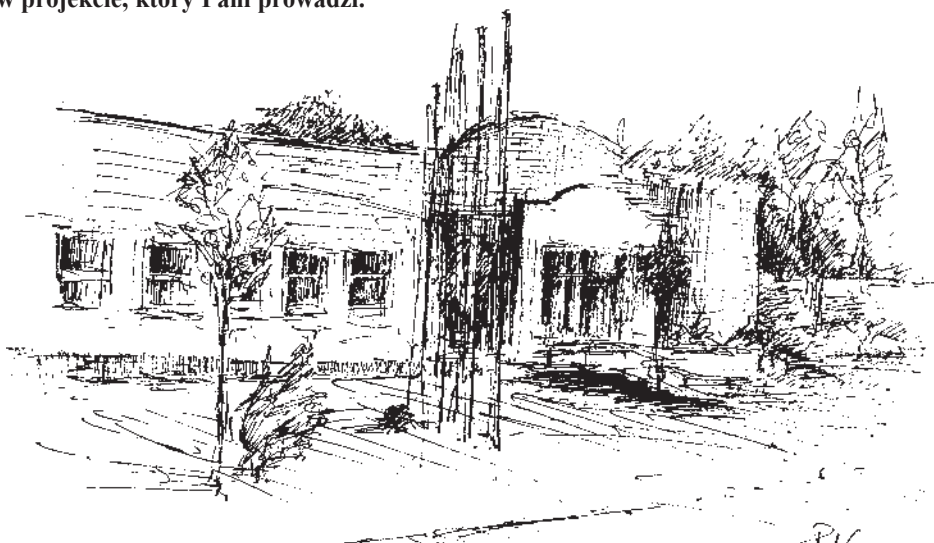
Na zakończenie proszę powiedzieć kilka słów na temat najbliższych planów pracy w projekcie, który Pani prowadzi.

Na ten rok szkolny w porozumieniu z Wydziałem Prewencji Komendy Wojewódzkiej w Poznaniu zaplanowaliśmy dwa szkolenia. Pierwsze z nich przygotuje uczestników (planujemy, że będzie to 2 nauczycieli z każdej szkoły, w tym koordynator programu „Bezpieczna Szkoła” – o ile jest w szkole) do poprowadzenia Rady Pedagogicznej, podczas której opracowane zostaną procedury postępowania nauczycieli i metody współpracy szkół z policją w sytuacjach zagrożenia dzieci i młodzieży przestępczością i demoralizacją. Każda szkoła zobowiązana jest do opracowania takich procedur mocą rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczególnych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem.

Tematem drugiego z przygotowywanych przez nas szkoleń są konsekwencje prawne roli zawodowej nauczyciela. Chodzi tu zwłaszcza o świadomość prawną i granice odpowiedzialności nauczycieli. Szkolenie to adresujemy do wszystkich zainteresowanych nauczycieli.

Ponadto planujemy zorganizowanie jednodniowej konferencji *Dzieci i młodzież w świecie zagrożeń. Co może zrobić szkoła?* Zamierzamy wówczas przedstawić zagrożenia, wobec których stawia dzieci współczesny świat, zaprezentować wchodzące do szkół nowe programy o charakterze profilaktycznym oraz przedstawiemy sposoby i możliwości dostępne szkołom w naszych warunkach.

wywiad przeprowadziła
Joanna Ciechanowska-Barnus

Wielkopolskie szkoły piórkami Romana Kosmali:
Poznań – Szkoła Policealna Pracowników Służb Społecznych

PYRKOWA RODZINKA

Policyjny program „Z Pyrkiem bezpiecznie” oraz elementarz bezpieczeństwa dla dzieci 6-7 letnich stanowiły inspirację dla projektu edukacyjnego „Z Pyrkiem bezpiecznie”. Jego celem jest przeciwdziałanie zagrożeniom i popularyzacja w/w publikacji. W swoim zamyśle projekt miał stanowić propozycję dla tych nauczycieli, dla których ważna jest troska o dobro każdego dziecka. To bardzo często od nas, dorosłych zależy czy dom rodzinny, miejsce zabaw, szkoła, a także droga do niej są bezpieczne. Nie do przecenienia jest fakt, iż to właśnie projekt stwarza okazję, by nie tylko w placówce, ale także w środowisku lokalnym zaplanować współpracę z innymi nauczycielami, policjantami, strażakami, bibliotekarzem, księdzem, przedstawicielami władz lokalnych. Razem można zrobić więcej. Łatwiej zjednoczyć wysiłki w osiąganiu celu. Projekt ma tę przewagę nad okazjonalną troską o bezpieczeństwo najmłodszych, iż jego realizację przewiduje się na dłuższy czas. Wiele osób działających wspólnie zwiększa szansę na osiągnięcie zamierzonych efektów.

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli przy współpracy z Komendą Wojewódzką Policji i Kuratorium Oświaty w Poznaniu organizował i pilotował działania związane z projektem.

Zaczął się od przeprowadzenia we wrześniu 2004r. w ODN szkolenia policjantów przygotowującego ich do prowadzenia zajęć z dziećmi. Dalej - dwie konferencje dla nauczycieli, połączone z warsztatami przygotowującymi do tworzenia oraz pracy metodą projektów. Konferencje zorganizowano we współpracy z Panią nadkomisarz Alicją Godylą-Jasicką.

Udział w projekcie wywołał dodatkową aktywność nauczycieli i stworzył okazję do zaplanowania i podjęcia długofalowych działań z dziećmi. Elementarz bezpieczeństwa pomagał w realizacji zamierzeń w następujących obszarach tematycznych: I. Bezpieczna droga. II. Zabawa, ale jaka. III. Sam w domu. IV. Obcy. W harmonogramach projektów zaplanowano zadania, terminy ich realizacji oraz osoby odpowiedzialne za wykonanie zadań. Do planowania włączono dzieci. Projekt spowodował, iż wielu nauczycieli oraz osoby ich wspierające współpracowały i współdziałały ze sobą. Oczywiście to także są wymier-

ne efekty projektu, a nie zawsze zaplanowane w autorskich pomysłach opracowanych w placówkach przedszkolnych i szkolnych. Uczestnicy projektu nawiązywali współpracę z innymi placówkami przygotowując wspólne działania w rejonie. Należy podkreślić, iż projekt umożliwił nauczycielom dzielenie się własnymi doświadczeniami w postaci autorskich opracowań scenariuszy zajęć, spotkań, imprez i konkursów.

W roku szkolnym 2004/2005 odbyły się w Ośrodku konsultacje prowadzone przez kierownika projektu i doradców metodycznych, którzy aktywnie wspierali nauczycieli uczestniczących w projekcie. W celu rozpropagowania projektu „Z Pyrkiem bezpiecznie” zorganizowano na IX Targach Edukacyjnych w Poznaniu konferencję połączoną z prezentacją multimedialną oraz wystawę plakatów ilustrujących realizację wybranych przez placówki pomysłów.

Podsumowując pierwszy rok pracy możemy cieszyć się z faktu, iż w projekcie wzięło udział 40 placówek, z czego 37 wywiązało się ze wszystkich zaplanowanych zadań przygotowując raporty z działań, potwierdzone przez dyrektorów placówek.

W I edycji projektu „Z Pyrkiem bezpiecznie” wzięły udział następujące placówki:

- Poznań: SP nr 34, SP nr 90, SP nr 74, SP nr 36, SP nr 20, SP nr 9, SP nr 51, SP nr 6, SP nr 4, SP nr 28, SP nr 63, SP nr 71, SP nr 53, SP nr 82, P-le nr 86, P-le nr 124, P-le nr 181, P-le nr 19, P-le nr 141, P-le nr 10
- oraz: SP Opalenica, SP Pecna, SP Smogulec-Chojno, SP nr 3 Wolsztyn, SP Rokietnica, SP nr 1 Murowana Goślina, SP Wojnowice, SP Maniewo, SP nr 2 Witkowo, SP Stary Wadzim, SP nr 4 Wągrowiec, SP nr 2 Nowy Tomyśl, SP 5 Wolsztyn, SP nr 2 Środa Wlkp., P-le Kobylnica, P-le Wojnowice, P-le nr 15 Gniezno.

W pracach nad projektem aktywnie uczestniczyło 112 nauczycieli. Wiemy jednak z raportów, że liczba osób wspierających działania nauczycieli była większa. W grupie sprzymierzeńców witaliśmy pedagogów i psychologów szkolnych, nauczycieli świetlicy, bibliotekarzy, ale także rodziców i władze samorządowe.

Podsumowanie pierwszego etapu projektu nastąpiło na czerwcowej gali w gościnnej Szkole Podstawowej nr 34, gdzie wręczono uczestnikom projektu certyfikaty.

Podczas wielu spotkań dzieciom towarzyszył sierżant Pyrek, wzbudzający zainteresowanie, wywołujący uśmiech zarówno u dzieci jak i u dorosłych. Maskotka Wielkopolskiej Policji - Sierżant Pyrek – stał się

ulubieńcem maluchów. Zapraszany do placówek odwiedza swoim „Pyrkowitzem” dzieci z Wielkopolski. Mądry, przyjazny, otwarty w kontaktach osobistych przemówił do serc. Stał się kimś znanym i bliskim, a jednocześnie największym ekspertem w sprawach bezpieczeństwa.

I tak po roku pracy „Pyrkowa rodzinka” istnieje nadal, a nawet powiększyła się o nowe placówki reprezentowane przez wielu chętnych nauczycieli i dyrektorów przedszkoli oraz szkół. Cieszy fakt, że w trzech spotkaniach wrześniowych 2005r. wzięło udział około 180 nauczycieli, a z warsztatów kształcących umiejętność pracy metodą projektów skorzystało przeszło 60 osób. Do końca października oczekujemy jeszcze na nowych chętnych.

Do tej pory zgłosiło swój akces w projekcie 80 placówek. W drugim etapie chcemy współpracować z nauczycielami klas 0 i 1, a także klas II i III. Powstała już druga część elementarza „Z Pyrkiem bezpiecznie”. Niestety, dotrze do placówek z opóźnieniem. W nowym elementarzu uwzględniono następujące obszary tematyczne: Mój wolny czas. Niebezpieczne przedmioty. Szukam pomocy

Do II edycji projektu zgłosiły swój udział następujące placówki:

- Poznań: Szkoły Podstawowe nr: 4, 6, 7, 9, 15, 20, 23, 25, 28, 36, 45, 51, 53, 55, 60, 61, 66, 70, 71, 74, 75, 79, 82, 87; SSP nr 1; ZS nr 3; Przedszkola nr: 1, 9, 10, 13, 19, 20, 29, 30, 86, 163;
- oraz: Szkoły Podstawowe: Brodziszewo, Boruja Kościelna, Grzebienisko, Kotlin, Konarzewo, Krośno, Lwówek, Maniewo, SP nr 1 Murowana Goślina, SP nr 2 Nowy Tomyśl, Objezierze, Opalenica, Przyborowo, Rokietnica, Rudniki, SP nr 3 Szamotuły, SP nr 2 Środa Wlkp., Tłoki, Urbanowo, Wąsowo, SP nr 2 Witkowo, Wojnowice, SP nr 3 Wolsztyn, SP nr 5 Wolsztyn; SSP nr 6 Września; ZS Granowo; Przedszkola: Chraplewo, Duszniki, nr 1 Gniezno, nr 3 Gniezno, nr 8 Gniezno, Grodzisk Wlkp., Głuponie, Kleszczewo, Kuślin, Michorzewo, nr 1 Nowy Tomyśl, nr 2 Nowy Tomyśl, nr 4 Nowy Tomyśl, nr 5 Nowy Tomyśl, Śliwno, nr 3 Śrem, Trzcianka, Wąsowo, Wojnowice.

Serdecznie zapraszam wszystkich zainteresowanych projektem oraz fanów sierżanta Pyrka do odwiedzenia strony www.odn.poznan.pl. Tam w projektach lokalnych pod hasłem „Z Pyrkiem bezpiecznie” i dalej - „Co nowego u Pyrka?” znaleźć można wszystkie bieżące informacje.

Ewa Ziętkiewicz

BEZPIECZEŃSTWO - PISANIE CZY DZIAŁANIE?

W ostatnich latach notujemy zdecydowany wzrost agresji wśród dzieci i młodzieży. Obserwacja życia codziennego, informacje prasowe, publikacje naukowe coraz częściej alarmują o rosnącym zjawisku przemocy. Szczególnie niepokoi agresja przejawiana przez dzieci i młodzież. Obniża się wiek osób popełniających czyny karalne, eksperymentujących z substancjami psychoaktywnymi. Statystyki policyjne i sądowe rejestrują wzrost liczby nieletnich sprawców bójek, uszkodzeń ciała, rozbojów.

Dużo pisze się i mówi na temat bezpieczeństwa dziecka w szkole, a przeciwdziałanie agresji i przemocy wśród uczniów traktuje się jako jedno z najważniejszych zadań współczesnej szkoły. Władze oświatowe zobligowały swoje placówki do podejmowania działań na rzecz bezpieczeństwa poprzez realizację zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych programów profilaktycznych. Instytucje i organizacje społeczne tworzą własne programy profilaktyczne, organizują szkolenia dla nauczycieli, wychowawców i pedagogów. W szkołach pojawiły się firmy ochroniarskie, patrole policji miejskiej. A efekty? Nie do końca zadowalające. Zastanawiające, nieprawdaz? Cóż, chyba kolejny raz para poszła w gwizdek, nastąpił przerost formy nad treścią.

Wprowadzone programy, przeciwdziałania agresji i przemocy w szkole, mają i owszem piękną treść podpartą często też uroczystą preambułą, zawierają harmonogramy, określone sposoby ewaluacji i monitoringu. Wszystko na pierwszy rzut oka wspaniałe. Większość z tych programów odniosła sukces!!!. Tak, sukces na papierze. Nawiązano rzeczywiście współpracę we wzajemnym przesyłaniu sobie dokumentacji potwierdzającej działanie podmiotów zainteresowanych sprawą. Zapelnili się segregatory. Kto został w szkole odpowiedzialny za prowadzenie tej dokumentacji? – zazwyczaj pedagog i psycholog, czyli te osoby, które rozwiązują doraźne problemy, sprawują indywidualną opiekę nad tzw.

trudnymi uczniami, prowadzą terapię stosownie do potrzeb szkoły, współpracują z rodzicami, wychowawcami, przedstawicielami rozmaitych instytucji, a poza tym sprawnie dokumentują swoją pracę. Poza tym często zajmują się m.in. tworzeniem, ewaluacją i monitoringiem szkolnych programów profilaktycznych i wychowawczych, opracowywaniem danych dla OKE, procedur związanych z mierzaniem jakości pracy szkoły. Istnieje przerost funkcji administracyjnej nad czynną. Problem zakorzeniony jest niestety głębiej - w całym systemie edukacji nastawionym na pomiar, a nie na działanie. Pedagog i psycholog tonie w papierach, potwierdzając własne działanie w szeregach adnotacji i analiz. Wyłącza to go z „pierwszego frontu działań” na rzecz dziecka i jego rodziny. Rola planistyczna i administracyjna jest i owszem ważna, ale nie może dominować nad aktywnymi formami pomocy i wsparcia. Uczeń zresztą to nie maszyna ulegająca naszym procedurom, to osoba myśląca, posiadająca intuicję i wymagająca, która potrzebuje przede wszystkim naszej uwagi „tu i teraz”, tym bardziej, że powszechnie uważa się, iż zwłaszcza wczesna pomoc dzieciom i młodzieży zagrożonej patologią jest jedyną szansą na ich dobrą socjalizację.

Wracając jednak do meritum sprawy, liczne badania dotyczące przestępczości nieletnich i młodocianych wskazują, iż to właśnie spośród dzieci mających niepowodzenia w nauce wywodzą się osoby mające w przyszłości konflikty z prawem. Istnieje też duże prawdopodobieństwo, że dziecko, które ma trudności w nawiązywaniu i utrzymywaniu więzi z kolegami, izolowane lub odrzucone, będzie poszukiwać kontaktów zaspokajających jego potrzeby społeczne i emocjonalne w grupach ryzyka, z którymi identyfikuje się, powiela ich wzorce, przyswaja system wartości.

Badania wskazują na to, iż duże skupiska dzieci i młodzieży sprzyjają rozprzestrzenianiu się zachowań społecznie

nieakceptowanych. Ponadto w szkołach, w których nauczyciele mają dobry kontakt z uczniami, przemoc występuje sporadycznie. Niestety, pracujący coraz częściej w przepełnionych klasach nauczyciel na wiele spraw nie zwraca uwagi. Inną kwestią jest wprowadzanie do szkół uzbrojonych ochroniarzy, co naszym zdaniem ma bardzo negatywne skutki dla kształtowania się osobowości młodego pokolenia i nie gwarantuje bezpieczeństwa w szkole. Nie bez znaczenia pozostają również zachodzące w naszym kraju zmiany ustrojowe, kulturowe i gospodarcze.

Zwiększa się liczba rodzin dotkniętych niedostatkami, bezrobociem, niepewnością jutra. Rośnie lęk, frustracja. W takiej sytuacji należy przede wszystkim rozpoznawać sytuację uczniów, organizować pomoc zarówno w obszarze dydaktyki, jak i wychowania, rozmawiać, aktywnie słuchać i wspierać w różnych trudnych sytuacjach. Po prostu okazać serce i zainteresowanie.

Co zatem należałoby zrobić:

- ograniczyć całą sferę administracyjną pracy pedagoga i psychologa do koniecznego minimum,
- zintegrować działania różnych instytucji pomocy dziecku i jego rodzinie w środowisku lokalnym,
- zwiększać liczbę dostępnych na rynku specjalistycznych, bezpłatnych form pomocy, np. osób pracujących z rodziną w obszarze jej dysfunkcji,
- zwiększać liczbę świetlic socjoterapeutycznych,
- rozszerzać ofertę wypełniania czasu wolnego uczniów: organizować nieodpłatne zajęcia sportowe, turystyczne, kulturalne oraz inne rozwijające zainteresowania uczniów,
- tworzyć mniejsze oddziały klasowe, dające większe poczucie bezpieczeństwa, w których nie ma „anonimowych uczniów” i które sprzyjają budowaniu konstruktywnych relacji interpersonalnych.

Na pytanie zawarte w tytule artykułu odpowiedź jest jedna: działanie, działanie intensywne, zaangażowane, rozstrzygające o bezpiecznej przyszłości naszych dzieci.

Violetta Skiera, Piotr Bochański

KTO ROZBROI POLE MINOWE?

Na wiele sposobów próbuje się dziś rozwiązywać problemy związane z agresywnymi zachowaniami dzieci i młodzieży. Stosowanie różnorodnych działań ma na celu uzyskanie szybkich satysfakcjonujących efektów. Jednakże efekty te są najczęściej krótkotrwałe.

Przez ponad dwadzieścia lat pracy z tzw. trudnymi dziećmi poszukiwałam odpowiedzi na pytanie: Co jest powodem ich postaw roszczeniowych, brutalnych często bezwzględnych? U podstaw odnajdywałam doświadczenie braku miłości ze strony rodziców lub wadliwe jej rozumienie i stosowanie względem dzieci. Postanowiłam więc we własnej pracy wychowawczej postawić akcent na kształtowanie relacji wyrastającej z miłości zakorzenionej w takich wartościach jak prawda, dobro, piękno, sprawiedliwość, wolność i odpowiedzialność. Do współpracy w świetlicy socjoterapeutycznej, którą kieruję, zapraszam osoby otwarte na kształtowanie własnej osobowości tak, by mogły stawać się przyjaciółmi i autorytetami dla dzieci. Z tych doświadczeń zaczerpnięte są poniższe refleksje dotyczące radzenia sobie z agresją wychowanków.

„Zranienia” współczesnych dzieci i młodzieży, z których wyrastają ich agresywne postawy, stają się dla wielu wychowawców powodem frustracji. Nie wiedząc jak im zaradzić, koncentrują się na zewnętrznych przejawach tych głębokich urazów, wskutek czego – mimo profesjonalnych technik pedagogicznych - często ponoszą fiasko w pracy wychowawczej. Tymczasem wychowawca, który właściwie kształtuje własne postawy staje się najlepszym saperem. Jakże to są postawy?

1. Akceptacja i zrozumienie

Współczesnemu wychowawcy niejednokrotnie sprawia wielką trudność dostrzeżenie wewnętrznego piękna w uczniach zachowujących się wulgarnie, lekkomyślnych, lekceważących zdobywanie wiedzy, ironizujących z największych wartości. Zadanie to komplikują także naturalne uczucia sympatii lub niechęci wobec poszczególnych uczniów. Nie mogą one jednak być moto-

rem odniesień wychowawcy w stosunku do wychowanka. Trzeba wnieść się ponad naturalne odczucia i spojrzeć na ucznia oczami matki lub kochającego ojca zatroskanego o jego szczęście. Gdy wychowawca pokaże powierzone mu dzieci, nie będzie zrażał się napotykanymi trudnościami. Postara się o poznanie każdego wychowanka w kontekście jego siedliska życiowego biorąc także pod uwagę fazę jego rozwoju psychofizycznego. Doświadczenie takie może zrodzić w dziecku zaakceptowanie siebie samego i pragnienie głębszej relacji z nauczycielem, któremu na nim zależy oraz chęć poddania się jego działaniom pedagogicznym.

2. Obecność

Swoją dyspozycyjnością i obecnością wśród młodych ludzi, nauczyciel może stworzyć im właściwe warunki do stawiania pytań dotyczących problemów skrywanych przed innymi ludźmi, do ujawnienia zranień, oczekiwań i - mimo wszystko – pragnienia szlachetnego życia. Kochającemu wychowawcy będzie zależało na stwarzaniu okazji do treściwych rozmów, zamyśleń, zachwyków. Troszcząc się o przyjazny klimat przebywania ze sobą, ułatwi wychowankom szczerze otwarcie i umożliwi im nie tylko zaakceptowanie siebie oraz swej egzystencjalnej sytuacji, ale dostrzeżenie jej w perspektywie odkrywanych wartości.

3. Wskazywanie kierunku

W przypadku błędów dziecka nauczyciel powinien upomnieć je z życzliwością, ale stanowczo. Wskazując błąd, wraz z pouczeniem, w jaki sposób go naprawić i dając na to czas, stwarza uczniowi okazję do refleksji oraz ponownego wyboru drogi, którą chce kroczyć. Przebacząc zaś skutki złego postępowania dziecka, wychowawca umacnia w nim poczucie bezpieczeństwa i nadzieję na osiągnięcie zamierzonego celu. Postawa taka nie powinna mieć nic wspólnego z manipulacją zmierzającą do kształtowania zewnętrznych zachowań dziecka według określonego ideału, posługującą się głównie metodą kar i nagród lub przekonaniem o słuszności takiego postępowania. Nie chodzi bowiem o osiągnięcie zadowalających rezultatów zewnętrznych zachowań wykształconych pod wpływem przyzwyczajenia. Chodzi o uzdolnienie wychowanka do świadomego rozeznawania i decydowania umożliwiającego mu obranie kierunku życia

ku wartościom wynikającym z naturalnego prawa moralnego: dobro czyń, zła unikaj.

WYCHOWYWAĆ DO ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA DRUGIEGO

1. Dostrzeganie potrzebujących

Działalność wychowawcza wśród współczesnych uczniów powinna zmierzać do dostrzegania potrzeb tych osób, z którymi przebywają oraz do niesienia im pomocy. Wychowawca winien wspierać słowem i przykładem starania dzieci otwierających się na problemy innych zwłaszcza, gdy dotyczy to osób głębiej zranionych, a przez to bardziej zamkniętych. Cierpliwa wyrozumiałość i dobroć wychowawcy może umocnić cierpliwość i dobroć dzieci. Podejście takie samo w sobie staje się darem, dzięki któremu zamknięte dziecko może nabierać ufności i samoakceptacji, aż w końcu otworzyć się na doznawaną życzliwość.

2. Doświadczenie wspólnoty

Opiekujący się młodymi ludźmi powinien być zainteresowany tworzeniem małych wspólnot swoich uczniów na bazie ich podobnych zainteresowań. W zespole osób dążących do tego samego celu istnieje możliwość rozwinięcia najszlachetniejszych postaw społecznych służących dobru wspólnemu. Wspólny trud oraz osiągnięcia czy niepowodzenia pojedynczych osób mogą być przeżywane przez wszystkich członków wspólnoty. Dzięki temu weryfikowane doświadczenia indywidualne ubogacają wszystkich, pogłębiając wzajemną więź i odpowiedzialność. W przyjaznej grupie, nawet weryfikowanie negatywnych postaw, stać się może mniej bolesne, a wręcz dopinające do wzmożonej pracy nad sobą.

Obecnie uwidacznia się potrzeba autentycznych pedagogów, którzy wraz z wychowankami podążać będą ku fundamentalnym ludzkim wartościom. Wychowawca, który sumiennie wprowadza je w swoje życie, zachęca dziecko do tego samego. Dojrzały pedagog za punkt wyjścia w wychowaniu przyjmuje wartości moralne, dzięki którym będzie zmierzał do wartości ogólnych będących dobrem wspólnym dla każdego człowieka. Wychowawca musi pamiętać o tym, że wychowanie jest długim procesem. Nie oczekując szybkich efektów swojej pracy uniknie wielu frustracji.

s. Danuta Pusty

JAK UCZNIOWIE ROZUMIEJĄ OKREŚLENIE „BEZPIECZNA SZKOŁA”?

*Szkola jest jak woda.
Bardzo potrzebna do życia.
(z ankiety uczniowskiej)*

Źródłem informacji do tego artykułu są wypowiedzi uczniów klas IV szkół podstawowych oraz klas I gimnazjów dotyczące rozumienia określenia „Bezpieczna szkoła”.

Czwartoklasiści – jak to wynika z ich prawidłowości rozwojowych – są chętni do współpracy z dorosłymi i zainteresowani otaczającym ich światem. Badani uczniowie równie często martwili się o dobro szkoły co obawiali się o swoje bezpieczeństwo. Okazywali troskę o nowoczesne zabezpieczenie szkoły (*kamery, sprzęt przeciwpożarowy, identyfikatory, piorunochrony, monitoring, ogrodzenie, zapasowy generator prądu, plastikowe okna, kraty w oknach, basen, drzwi antywłamaniowe, dobrze działające zegary itp.*). W poszukiwaniu idei Bezpiecznej Szkoły czwartoklasiści są gotowi posłużyć się wyobraźnią (przykłady takich pomysłów – w ramce). Wszystko po to, by *szkoła pomagała uczniom się uczyć, dbała o ich zdrowie, była spokojna i przytulna. W tej idealistycznej, pozytywnej wizji uczniowie żyją w zgodzie, pomagają sobie i nie sprawiają kłopotu nauczycielom.*

Dla wielu dzieci bezpieczeństwo wiąże się z policją, dlatego są pomysły na to, aby *policjanci pilnowali* zarówno szkoły, jak i jej otoczenia (albo *ochroniarze*).

W istotny sposób postrzegana jest przez uczniów rola nauczycieli. Ich głównym zadaniem jest *pilnowanie, żeby nic się nikomu nie stało. Mają pomagać, gdy się coś dzieje, dbać o uczniów, być dobrymi i miłymi ludźmi, informować dzieci o zagrożeniach.*

Spośród wielu przejawów przemocy, o których dyskutowaliśmy, najczęściej wskazywanym było *bicie*. Przy czym dzieci chcą być bezpieczne zarówno od doświadczania bycia bitym, jak i od obserwowania bójek innych uczniów. Prawidłowość ta dotyczy zarówno uczniów szkół podstawowych, jak i gimnazjalistów.

Oprócz bicia uczniowie szkoły podstawowej wskazali kilka innych przykładów przemocy fizycznej: *kradzież, zaczepki, popychanie, dokuczanie młodszymi przez uczniów starszych i wyłudzenie*. Pojawiły się również przejawy przemocy słownej: *wyśmiewanie, grożenie, straszenie, kłótnie*. Wygląda na to, że najdokuczliwsze i najczęściej spotykane przez czwartoklasistów są zachowania

stanowiące zagrożenie bezpieczeństwa fizycznego.

Pośród uczuć, których nie chcieliby przeżywać, uczniowie wskazali *strach i przykrość*, ale wielu z nich napisało, że w „Bezpiecznej Szkole” chcieliby *czuć się niezagrażonym*.

Dla wielu uczniów tym, co im w szkole przeszkadza są *tłum i hałas*. Kategorie te są wspólne zarówno dla uczniów młodszych, jak i starszych.

Gimnazjaliści nie martwili się o dobro szkoły (co mogło wynikać z tego, że jako pierwszoklasiści jeszcze nie czuli z nią więzi). Pojawiały się w ich wypowiedziach pojedyncze pomysły na zabezpieczenie budynku (*kamery, identyfikatory, ochroniarze, alarmy, monitoring*). Wielu uczniów wskazało miejsca wymagające zabezpieczenia (*korytarz, toalety, boisko, zakamarki*). Niewielu uczniom bezpieczeństwo wiąże się z policją, ale kilkakrotnie padały pomysły na to, by *policjanci pilnowali, a szkoła miała dobre kontakty z Policją*.

Idealistyczna wizja bezpiecznego gimnazjum to szkoła *tolerancyjna i przyjazna*, do której *chętnie przychodzimy, bo przyjemnie się w niej uczyć*. W takiej szkole panuje *miła atmosfera, nikomu nie dzieje się krzywda, wszyscy uczniowie się lubią, pomagają sobie i są mili*. O takiej szkole każdy uczeń może powiedzieć, że *ma pewność, iż nic mu się nie stanie*.

Ale zdecydowana większość uczniów zapytanych o rozumienie „Bezpiecznej Szkoły” pisała o tym, czego w takiej szkole nie chciałaby doświadczać i oglądać. Oprócz wspomnianego już wcześniej bicia gimnazjaliści wskazali wiele przykładów przemocy fizycznej: *zmuszanie, kocenie, kradzież, zaczepki, popychanie, maltretowanie, chamstwo, znęcanie się starszych nad młodszymi, awantury, wyzywanie się, wyłudzenie*. Pojawiły się również przejawy przemocy słownej: *wyzywanie, wysmiewanie, szantaż, wulgaryzmy, ubliżanie, krytykowanie, obrażanie, grożenie, straszenie, ocenianie za imię i ubiór*. Daje się zauważyć, że skala zachowań przemocowych w gimnazjum jest dużo większa, niż w szkole podstawowej. I chociaż zachowania stanowiące zagrożenie bezpieczeństwa fizycznego stanowią większość, to liczba wskazanych przejawów przemocy psychicznej wskazuje na to, że jest ona równie często spotykana, co fizyczna.

Wbrew obiegowej opinii, że gimnazjaliści lekceważą nauczycieli, wspomina

(dokończenie na stronie 10)

UCZNIOWSKIE POMYSŁY NA „BEZPIECZNA SZKOŁĘ”

- *Myślę, że bezpieczna szkoła to miejsce, gdzie nie muszę się bać niczego, prócz najbliższej kartkówki z matematyki.*
- *Wszyscy będą o nas dbać, żeby nic się nie stało.*
- *Nikt nie stoi przed szkołą, gdy do niej wchodzi i nie denerwuję się, że ktoś mnie zaczepi i powie coś głupiego.*
- *Szkola ma wszystkie zabezpieczenia przed niebezpiecznymi żywiołami.*
- *W szkole jest pełno komandosów.*
- *Każdy ma klucz do szkoły.*
- *Żebym się nie bała do niej chodzić.*
- *To taka szkoła, w której chipsy są za darmo.*
- *Szkola ale nadmuchana.*
- *Żeby schody były zjeżdżalnią.*
- *Sztuczna trawa, bo jak się przewrócę, to mnie będzie mniej boleć.*
- *Każdy kto chce wejść do szkoły musi znać hasło.*
- *Żeby były pikające drzwi.*
- *Żeby chłopcy nie podglądali dziewcząt w przebieralni.*
- *Żeby były osobne korytarze dla klas IV a także dla innych.*
- *Żeby jak najmniej w szkole było szklanych rzeczy.*
- *Żeby był nowy ogródek, płot i nowi policjanci z porządnej policji.*
- *Chciałabym, żeby w szkole na lekcji było cicho, żeby było można się czegoś nauczyć.*
- *Kiedy komuś dzieje się krzywda, żeby ktoś pomógł bez względu na to, czy to kolega czy nie.*
- *W toaletach nie ma starszych dziewczyn, które nakładają tapetę i przeklinają.*
- *To dość drogie, ale jeśli chodzi o nasze bezpieczeństwo, pieniędzy nie można żałować.*

(dokończenie ze strony 9)

li ich w wypowiedziach zdecydowanie częściej, niż uczniowie szkoły podstawowej. Uczniom zależy na tym, by nauczyciele pilnowali, pomagali, opiekowali się, szanowali uczniów i ich prawa. Mają być mili i dobrze uczyć. Bo bezpieczna szkoła to taka, w której nie ma nieporozumień z nauczycielami, a uczniowie nie zachowują się bezczelnie wobec nauczyciela.

Gimnazjaliści podawali wiele postulatów, poprzez które można uczynić szkołę bez-

pieczną. Im również przeszkadzają w szkole nagości (*papierosy, narkotyki, alkohol*) i *chuligaństwo*. Ale nie znają innego sposobu na to niż *wyrzucanie ze szkoły*. Wielu uczniów potrzebuje *ciszy i spokoju na przerwach. Dużo lekcji o bezpieczeństwie. Tylko bezpiecznych zabaw na przerwie*. I przede wszystkim gimnazjaliści chcieliby być *równo traktowani*.

Każda szkoła jest zobowiązana do zapewnienia dziecku bezpieczeństwa. Każdy rodzic i każde dziecko mają prawo tego

od szkoły oczekiwać. Ale czy aby na pewno w taki sam sposób rozumieją bezpieczeństwo rodzice, nauczyciele i uczniowie? Ile - spośród zamieszczonych w tym artykule przejawów przemocy - przechodzi niezauważonych? Zlekceważonych przez nauczyciela, który dokonując subiektywnej oceny sytuacji myśli sobie, że przecież nic się nie stało - oni tylko się popchnęli, tylko na siebie na krzyczyli... nic im się nie stało...

Jadwiga Lewandowska, Anna Bentyn

WIELKOPOLSKIE PROGRAMY PREWENCYJNE

Wielkopolska Policja realizuje Program Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu wśród Dzieci i Młodzieży poprzez dwa programy prewencyjne.

Wielkopolski program prewencyjny „Bezpieczna Szkoła” jest realizowany od 2001 roku. Jego celem wiodącym jest prowadzenie szeroko rozumianej profilaktyki wiktymologicznej - uczenie dzieci i młodzieży unikania zagrożeń, a także edukacja rodziców i nauczycieli w zakresie wychowania i promowania postaw pomagających w zachowaniu bezpieczeństwa.

Założeniem programu jest między innymi stworzenie standardów bezpieczeństwa równych dla wszystkich szkół poprzez wprowadzenie jednolitych form współdziałania Policji, szkoły i rodziców, a zmierzających do wyeliminowania wielu zagrożeń z terenu placówki.

W programie „Bezpieczna Szkoła” zagadnienia dotyczące bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w różnych miejscach i sytuacjach podzielono na różne moduły tematyczne, które są realizowane w szkołach przez specjalistów ds. nieletnich i dzielnicowych. Przy realizacji powyższego programu policjanci wykorzystują różnorodne formy przekazu zawierające informacje z zakresu prewencji kryminalnej w tym między innymi turnieje prewencyjne, konkursy, inscenizacje, pokazy, wystawy, spotkania itd..

Do realizacji programu prewencyjnego „Bezpieczna Szkoła” przystąpiło 1336 szkół.

Wszystkie przedsięwzięcia w zakresie prewencji kryminalnej adresowanej do

dzieci i młodzieży są realizowane przez policjantów kompleksowo, w ramach jednego wiodącego programu „Bezpieczna szkoła,” w tym akcje i podprogramy prewencyjne takie jak: „Dzień wagarowicza”, „Bezpieczne wakacje”, „Wzmoczone działania prewencyjne dotyczące zakończenia i rozpoczęcia roku szkolnego”, „Uwaga nieletni”, „Bezpieczna droga do szkoły”, „Stop przemocy”, „Bezpieczne zimowisko”.

Program „Bezpieczna szkoła” realizowany w woj. wielkopolskim został znowelizowany między innymi o elementy organizacyjne, w których jednoznacznie określono zadania i obowiązki podmiotów w nim uczestniczących. W ramach innowacji wprowadzono dokument pt. „Porozumienie”, w którym strony tj. dyrektor szkoły i komendant jednostki Policji podpisują dwustronne porozumienie o przystąpieniu szkoły do programu, deklarując wzajemną współpracę w zakresie form i sposobów jego realizacji. W „Porozumieniu” określono zadania, do jakich zobowiązała się Policja i szkoła w tym między innymi:

- przedstawienie oferty programowej dla szkoły przez policjanta - koordynatora programu,
- ustalenie sposobu realizacji programu, tematyki zajęć w oparciu o występujące zagrożenia na terenie szkoły,
- przeprowadzenie badań ankietowych przy współdziałaniu Policji,
- przygotowanie harmonogramu spotkań przez koordynatora szkolnego z podaniem tematów oraz nazwy instytucji, organizacji, których przedstawiciele przeprowadzą zajęcia,

- wyznaczenie terminów spotkań z uczniami,
- wypracowania form współpracy pomiędzy Policją, a szkołą w zakresie informowania i powiadamiania o uczniach zagrożonych demoralizacją i przestępczością,
- sporządzenie sprawozdania z realizacji programu przez szkołę i Policję.

W 2004 roku w Wydziale Prewencji KWP w Poznaniu opracowano i wdrożono **policyjny program edukacyjny „Z Pyskiem bezpieczniej”** przeznaczony dla dzieci edukacji elementarnej (6-9 lat).

Program został objęty **Honorowym Patronatem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu**.

Jego podstawowym celem jest edukacja dzieci w zakresie bezpiecznego postępowania w domu jak i poza nim.

Adresatami programu są uczniowie szkół podstawowych województwa wielkopolskiego. W roku szkolnym 2004/2005, objęte nim zostały dzieci oddziałów zerowych i klas pierwszych szkół podstawowych (ogółem ok. 50 tysięcy).

W następnych latach programem objęci zostaną uczniowie klas drugich i trzecich.

Program ma charakter długofalowy, którego założeniem jest wieloletnia i ciągła praca z dziećmi odbywającymi naukę szkolną, mająca na celu uzyskanie wymiernych efektów w zakresie ograniczania zjawisk społecznie szkodliwych takich jak: przestępczość, demoralizacja, narkomania, alkoholizm i inne przejawy patologii społecznych.

Uczestnicy programu powinni zdobyć umiejętności oraz nawyki rozpoznawania i przewidywania zagrożeń, uczyć się sposobów ich unikania oraz zapobiegania i pokonywania niebezpieczeństw z nimi związanych.

Podmioty współuczestniczące i wspierające realizację programu:

(dokończenie na stronie 11)

PUBLICZNE GIMNAZJUM W DRAŻNEJ

dyrektor: **Małgorzata Górecka**
 szkolny koordynator: **Marcin Majdecki**
 konsultant ROK: **Joanna Suhecka**

Szkoła znajduje się w gminie Słupca, w odległości około 10 kilometrów od miasta powiatowego. Dochód rodzin naszych uczniów pochodzi głównie z działalności rolniczej. W związku z tym nasi gimnazjaliści mają ograniczoną możliwość rozwijania własnych zainteresowań. W celu poprawy tej sytuacji, Publiczne Gimnazjum w Drażnej zdecydowało się podjąć realizację projektu w ramach programu Szkoła Marzeń. Pod hasłem „Zadbaj o siebie” pragniemy sprawić, by młodzież mogła rozwijać swoje zainteresowania, umiejętności oraz wskazać możliwości aktywnego spędzania wolnego czasu. Chcemy, aby naszych uczniów cechowała samodzielność i kreatywność oraz poczucie własnej wartości. W ramach projektu zrealizujemy następujące działania: jednym z nich jest zagospodarowanie parku w Młodojewie – zamierzamy przygotować zaniedbany park we wsi Młodojewo do wykorzystania w celach edukacyjnych (tworząc ścieżkę dydaktyczną), oraz rekreacyjnych instalując w nim niezbędną infrastrukturę (ławki, tabliczki). By to przyniosło spodziewany rezultat, niezbędne

jest zaangażowanie władz gminnych oraz społeczności lokalnej.

Pragniemy także kontynuować na szerszą skalę ocenianie kształtujące. W ubiegłym roku prowadziliśmy je w dwóch klasach, a w tym roku chcemy je stosować w pięciu. Liczniejsza grupa uczniów (wszystkie tegoroczne klasy pierwsze) będzie mogła z pełną świadomością realizować proces uczenia się w ciekawy, atrakcyjny sposób. W ramach tego działania nauczyciele biorą udział w internetowym kursie „Ocenianie kształtujące”. Odbędą się także warsztaty dla rodziców, młodzieży szkolnej oraz szkół współpracujących z Publicznym Gimnazjum w Drażnej.

Zamierzamy także zorganizować dwa obozy sportowo-językowe w czasie ferii zimowych i wakacji letnich. Obozy te pozwolą młodzieży na atrakcyjne spędzanie wolnego czasu, umożliwiając pogłębianie zainteresowań. Dzięki nim uczniowie będą mogli doskonalić języki obce oraz uprawiać sporty (narciarstwo i wędrowki piesze). W obozach oprócz młodzieży z naszego gimnazjum wezmą też udział uczniowie z zaprzyjaźnionych, zagranicznych szkół (Włosi i Niemcy).

Będziemy organizować cotygodniowe wyjazdy na pływalnię. Uczniowie naszej szkoły mają bardzo ograniczone możliwości korzystania z takiej formy aktywności. Dzięki wyjazdom wielu naszych wychowanków będzie mogło nauczyć się pływać.

Mamy nadzieję, że nasze dotychczasowe doświadczenia z przeprowadzonych wcze-

OD MARZEŃ DO ICH REALIZACJI

Zgodnie z oczekiwaniami, 30 szkół z Wielkopolski wygrało konkurs na dotacje. Konkurencja była bardzo duża, więc Ci, którzy znaleźli się w tej grupie naprawdę mogą być dumni - należą do awangardy w naszym regionie. Ale jak to w takich sytuacjach bywa, na własnym ciele doświadczają, co to znaczy być awangardą, ile trudów i przeciwności musi pokonać ten, kto przeciera szlak. Gratulując zwycięstwa, życzymy wytrwałości.

Tymczasem w „Szkołach Marzeń” praca wre, bo pieniądze nie tylko trzeba umieć zdobyć, ale także trzeba je wydać. O tym, co zamierzają twórcy poszczególnych projektów, piszemy w tym i kolejnych numerach „Uczyć lepiej”. Zainteresowanych pełniejszą informacją zachęcam do odwiedzenia strony www.szkolamarzen.edu.pl

Joanna Ciechanowska-Barnuś
 koordynator „Szkoły Marzeń” w Wielkopolsce

śniej działań takich jak: projekt pilotażowy oceniania kształtującego, międzynarodowy projekt Socrates-Comenius, czy projekt MOD „Przystanki” pozwolą nam efektywnie realizować nasze plany w „Szkołach Marzeń”.

GIMNAZJUM IM. KARDYNAŁA STEFANA WYSZYŃSKIEGO W OPATOWIE

dyrektor: **Anna Synowiec**
 szkolny koordynator:
Małgorzata Piszczalka
 konsultant ROK: **Lech Moryksiewicz**

W ramach programu „Szkoła marzeń” zaplanowano działania pod nazwą „Historia i kultura w szkole, gminie i regionie”.

Uczniowie nie tylko będą mieli szansę uczestniczyć w kulturze, ale również samodzielnie ją tworzyć. Największym logistycznym przedsięwzięciem będzie wyprawa do Poznania. Uczniowie samodzielnie zaplanują wyjazd, począwszy od transportu, zakwaterowania, tras zwiedzania, żywienia, rezerwacji biletów, itd. Będą się samodzielnie przygotowywać do wyjazdu, poznając za bytki, historię i prezentując ją pozostałej grupie uczestników wycieczki. W trakcie pobytu w Poznaniu zorganizowane zostaną podchody w dużym mieście. Dzięki temu uczestni-

cy będą mieli okazję samodzielnie poruszać się po dużym mieście, korzystać z komunikacji miejskiej, zakupić bilet, pytać o drogę, itp. Pobyt w Poznaniu da również szansę skorzystania z propozycji teatru, kina, opery, muzeum. Wyprawa będzie przez uczniów filmowana, utrwalana na zdjęciach, a po powrocie przedstawiona uczniom szkół podstawowych.

Działania na rzecz gminy i społeczności lokalnej skupią się wokół tworzenia informatora o gminie, przeprowadzenia debat z rodzicami i radnymi na temat „Szkoła Marzeń mojego dziecka”, nauką dobrej zabawy. Informator przygotowują uczniowie, gromadząc informacje o poszczególnych miejscowościach i instytucjach w gminie. W trakcie zbierania informacji grupa realizująca współpracować będzie z lokalnymi organizacjami społecznymi, a także z urzędem gminy. Uczniowie zostaną przeszkoleni przez lokalnego dziennikarza, będą mieli

możliwość zwiedzenia profesjonalnej redakcji w Poznaniu. Najważniejsze dane informatora zostaną przetłumaczone przez uczniów na język angielski i niemiecki. Debaty z rodzicami i radnymi przeprowadzone zostaną przez uczniów we wszystkich szkołach na terenie gminy. Raport z debat przedstawiony zostanie władzom samorządowym, jako podstawa do przygotowania założeń lokalnej polityki oświatowej. Nauka dobrej zabawy polegać będzie na udziale w szkoleniu przeprowadzonym przez Stowarzyszenie „Klanza”. Zdobyte umiejętności uczniowie wykorzystają organizując zabawę dla młodszych kolegów i rodziców. Przygotują również imprezę „Mikrofon dla wszystkich”, gdzie swoje talenty wokalne będą mogli zaprezentować uczniowie z wszystkich szkół.

Działanie ściśle związane z samą szkołą to tworzenie kroniki multimedialnej. Grupa wykonująca to zadanie zbierze materiały i informacje z całego okresu funkcjonowania gimnazjum i przygotowuje kronikę w formie multimedialnej i tradycyjnej.

WIELKOPOLSKIE SZKOŁY MARZEŃ

 **OŚRODEK
DOSKONALENIA
NAUCZYCIELI
W POZNANIU**

numer na mapie	nazwa szkoły	adres	kod	poczta	dyrektor	koordynator	telefon	konsultant
1	II Liceum Ogólnokształcące	pl. Wolności 1/2	77-400	Złotów	Skórcz Marek	Szopińska Justyna	672650060	Walkowiak Elżbieta
2	Technikum nr 2	pl. Wolności 1/2	77-400	Złotów	Skórcz Marek	Szopińska Justyna	672650060	Walkowiak Elżbieta
3	Publiczne Gimnazjum	ul. Szkolna 1	89-350	Miasteczko Krajeńskie	Kowalczevska Ewa	Konysz Ewa	672873295	Suchecka Joanna
4	Technikum Żywności i Gospodarstwa Domowego	Brzostowo	89-350	Miasteczko Krajeńskie	Piotrowska-Gracz Urszula	Kujawska Maria	672874411	Suchecka Joanna
5	Szkoła Podstawowa	ul. Szkolna 1	89-350	Miasteczko Krajeńskie	Herdzik Jolanta	Rozental Hanna	672873161	Suchecka Joanna
6	Zespół Szkół	ul. Szkolna 3	62-001	Chłudowo	Łuszcz Ryszard	Kachlicka Izabela	618116646	Walkowiak Elżbieta
7	Zespół Szkół	ul. Szkolna 3	62-001	Chłudowo	Łuszcz Ryszard	Śpiewak Danuta	618116646	Walkowiak Elżbieta
8	Gimnazjum	ul. Szkolna 1	62-004	Czerwonak	Piotrowska Ewa	Szatowska Karina	616526365	Rachut Wanda
9	Gimnazjum	ul. Szkolna 16	64-553	Grzebienisko	Rackowiak Ryszard	Ciesielski Maciej	612950425	Rachut Wanda
10	Szkoła Podstawowa	ul. Jankowicka 22a, Ceradz Kościelny	62-080	Tarnowo Podgórne	Wasielewski Marek	Smolibowska Grażyna	618147870	Walkowiak Elżbieta
11	Szkoła Podstawowa	ul. Nowa, Lusowo	62-080	Tarnowo Podgórne	Kolendo Aleksandra	Witelska-Świniarska Ewa	618146129	Walkowiak Elżbieta
12	Technikum	Trzcianka	64-316	Kuślin	Janicki Jan	Gąsiorowska Barbara	614473133	Rachut Wanda
13	Publiczne Gimnazjum	Drażna 38	62-400	Słupca	Górecka Małgorzata	Majdecki Marcin	632132311	Suchecka Joanna
14	ZSP - Szkoła Podstawowa	ul. Konstytucji 3-go Maja 1a	62-066	Granowo	Grajek Ryszard	Szymańska Iwona	614472040	Rachut Wanda
15	Gimnazjum	ul. Szkolna 7, Mochy	64-234	Przemęt	Galla Andrzej	Bortniak Renata	655490023	Rachut Wanda
16	Gimnazjum	ul. Kościańska 9, Racot	64-000	Kościan	Ziemniak Wojciech	Naskret Irena	655117901	Rachut Wanda
17	Szkoła Podstawowa	Klęka	63-200	Nowe Miasto nad Wartą	Doerffer-Jambor Róża	Mrók Karolina	612874074	Gańczyk Barbara
18	Szkoła Podstawowa	ul. Marii Konopnickiej 22	63-220	Kotlin	Orpel Edyta	Kycia Arleta	627405425	Gańczyk Barbara
19	Gimnazjum	ul. Marii Konopnickiej 22	63-220	Kotlin	Grała Halina	Karwat Jolanta	627405497	Gańczyk Barbara
20	Gimnazjum	ul. Parkowa	62-709	Malanów	Prentczyński Sławomir	Sobczak Krystyna	632883014	Gańczyk Barbara
21	Zespół Szkół	ul. Szkolna 4A	62-731	Przykona	Nowak Zdzisław	Łukasik Mirosław	632791721	Suchecka Joanna
22	Szkoła Podstawowa	Sarbice	62-731	Przykona	Granos Dorota	Drzewiecka Dorota	632791178	Suchecka Joanna
23	Szkoła Podstawowa w Zespole Szkół Publicznych	ul. Krotoszyńska 42	63-708	Rozdrażew	Broda Krzysztof	Binek Wiesława	627221301	Gańczyk Barbara
24	Gimnazjum w Zespole Szkół Publicznych	ul. Krotoszyńska 42	63-708	Rozdrażew	Broda Krzysztof	Bożejewicz Jolanta	627221301	Gańczyk Barbara
25	Gimnazjum	ul. Szkolna 3	62-860	Opatówek	Rogozińska Elżbieta	Tomczak Beata	627618463	Moryksiewicz Lech
26	Gimnazjum Publiczne	Lamki	63-400	Ostrów Wielkopolski	Dymała Grażyna	Wiśniewski Jerzy	627349426	Moryksiewicz Lech
27	Gimnazjum Publiczne	ul. Szkolna, Lewków	63-410	Ostrów Wielkopolski 2	Siedlerska Róża	Brodala Ewa	627338783	Moryksiewicz Lech
28	Publiczne Gimnazjum	ul. Kordeckiego	62-872	Godziesze Małe	Marciniak-Podlužny Aleksandra	Ostrowska Małgorzata	627611949	Moryksiewicz Lech
29	Technikum	ul. PTR 6	63-421	Przygodzice	Kaczmarek Dariusz	Szpot Ewa	627336131	Moryksiewicz Lech
30	Gimnazjum	ul. Poznańska 7A, Opatowo	63-645	Łęka Opatowska	Synowiec Anna	Piszczalka Małgorzata	627814550	Moryksiewicz Lech

SZKOŁA PODSTAWOWA W GRANOWIE

dyrektor: **Ryszard Grajek**
szkolny koordynator: **Iwona Szymańska**
konsultant ROK: **Wanda Rachut**

Projekt „Szkoła Marzeń” realizowany pod hasłem „Najlepiej razem”, skupia się wokół priorytetów: umożliwianie uczniom zdobywania dodatkowej wiedzy i umiejętności w kontekście wyboru ścieżki edukacyjnej i zawodowej oraz wzmocnieniu roli szkoły w aktywizowaniu społeczności lokalnych wokół wspólnych działań na rzecz edukacji i wychowania. „Najlepiej razem” to kilka obszarów działań, które zmierzać będą do jednego celu – wypromowania człowieka potrafiącego znaleźć swoje miejsce w otaczającym go świecie.

W obrębie pierwszego z wymienionych priorytetów realizacja oferty odbywać się będzie po-

przez otwarcie i działalność Kuźni Talentów, w ramach której dzieci będą pracowały w następujących warsztatach: dekoratora, malarskim, rzeźbiarskim, gobeliniarskim, teatralnym, muzycznym.

Kolejnym obszarem działań będzie przygotowanie uczniów do wyboru zawodu pod hasłem „Chcemy być sobą”. Przeprowadzone zostaną zajęcia warsztatowe dotyczące nazywania emocji, poznania swoich mocnych i słabych stron, umiejętności radzenia sobie w sytuacjach trudnych, uczenia się. Ponadto zajęcia z komputerem („Internet jako źródło informacji”), stworzenie bazy „Szkolnego Klubu Informacji Zawodowo-Edukacyjnej”, oraz nawiązanie współpracy z instytucjami lokalnymi (wycieczki do zakładów pracy, O.E.P. w Chalinie oraz spotkania z przedstawicielami zawodów). Działania te są obowiązkowe dla wszystkich uczniów, gdyż stanowią one bazę do dalszych działań w klasach gimnazjalnych. W ramach tego priorytetu podejmiemy rów-

nież działania propagujące aktywny, zdrowy styl życia, a także wyrabianie poczucia przynależności regionalnej poprzez poznanie środowiska społecznego, w tym ludzi wykonujących ciekawe zawody – „Rowerem po wiedzę i przygodę”.

Powołane zostanie Szkolne Stowarzyszenie Uczących się Języków Obcych. Nabyte umiejętności zostaną zaprezentowane podczas sztuk teatralnych, wystaw, pchlego targu, gazetkach i prezentacjach multimedialnych oraz konkursach przedmiotowych.

Nasze pomysły będą miały szansę realizacji przy wsparciu Samorządu Gminy Granowo i instytucji lokalnych w obszarach: współorganizowania imprez środowiskowych, zaplecza finansowego, podejmowania akcji charytatywnych, budowania lokalnej bazy miejsc pracy i praktyk, planowania lokalnej polityki oświatowej. Zakładamy również współpracę z ODN w Poznaniu.

SZKOŁA PODSTAWOWA W LUSOWIE IM. GEN. JÓZEFA DOWBORA MUŚNICKIEGO

dyrektor: **Aleksandra Kolendo**
szkolny koordynator: **Ewa Widelska**
konsultant ROK: **Elżbieta Walkowiak**

*„Opowiedz mi Twoją przeszłość,
a ja powiem Ci, jaka będzie
Twoja przyszłość”*

(Konfucjusz)

Nasz projekt „Z tradycją w przyszłość” jest związany z obrzędowością naszego regionu i z przeszłością wywodzącą się z wydarzeń historycznych.

W związku z planowanym w listopadzie wojewodzkim „pogrzebem czaszek” porucznik pilot Janny Dowbor Lewandowskiej, współorganizujemy uroczystość. Zaplanowaliśmy cykl spotkań z członkami TPGJDM, którzy przybliżą nam postać generała, jego rodziny i wydarzeń związa-

nych z przebiegiem Powstania Wielkopolskiego. W ciągu całego roku będziemy poprzez różnorodne działania nawiązywać do zwyczajów i tradycji.

Spotkanie z rękodzielnictwem w czasie ferii pozwoli zapoznać się z różnymi technikami i przybliży obrzędowość. Uczestnicy zapoznają się z: wikliniarstwem, malowaniem na szkle, szydełkowaniem i haftem, rzeźbiarstwem. Spróbują swoich sił podczas gotowania i pieczenia potraw charakterystycznych dla regionu. Koło teatralne przygotuje spektakl o zwyczajach, obrzędach i tradycjach. Kontynuacją będzie wyjazd na festyn archeologiczny. Aby uwrażliwić na potrzeby własne i innych, wprowadzimy elementy programu „Spójrz inaczej”, który kładzie nacisk na kształtowanie osobowości. Również w tym celu poprowadzimy „Akademię dla rodziców” wspierając

ich w kształtowaniu prawidłowych relacji w rodzinie. Jednocześnie poprzez cykl zajęć zwrócimy uwagę na bezpieczne zachowania w szkole i poza nią. Przez cały czas uczniowie mający problemy z nauką, oprócz zajęć wyrównawczych i opieki pedagoga, psychologa, logopedy, będą mogli korzystać z pomocy przy odrabianiu zadań domowych. Wszyscy mogłą rozwijać swoje zainteresowania podczas zajęć pozalekcyjnych. Wyrównaniu szans edukacyjnych służyć będzie nauka drugiego języka obcego i zajęcia koła informatycznego. Uczniowie będą korespondować oraz wymieniać się doświadczeniami z młodzieżą z innych szkół. Wiedza ta będzie również wykorzystana w pracach koła unijnego. Członkowie SU utworzą „Centrum współpracy Samorządów Uczniowskich”, które będzie pierwszym krokiem do podjęcia dyskusji na temat lokalnej polityki oświatowej. Wnioski zostaną przedstawione Radzie Gminy. Wszystkie te działania mają w przyszłości ułatwić naszym wychowankom funkcjonowanie we współczesnym świecie.

SZKOŁA PODSTAWOWA W KLĘCE

dyrektor: **Róża Doerffer-Jambor**
szkolny koordynator: **Paulina Smurawa-Mróz**
konsultant ROK: **Barbara Gańczyk**

Projekty opracowane przez nauczycieli naszej szkoły w ramach programu „Szkoła marzeń” dają możliwość wyrównywania szans edukacyjnych i kulturalnych, zwłaszcza dzieciom pochodzącym z rodzin dysfunkcyjnych. Poprzez organizowanie spotkań z ludźmi o ciekawych zawodach i zainteresowaniach i różnorodną ofertę edukacyjną, angażujemy społeczność lokalną. Będą to spotkania z mistrzynią snutek golińskich, kustoszem muzeum, fotografikiem, pracownikiem naukowym AM, prezesem Polskiego Komitetu Zielarskiego, redaktorami gazet lokalnych i powiatowych, profesjonalnymi artystami i aktorami. Działania szkoły mają za zadanie wzmocnić range

edukacji obywatelskiej w samej szkole, tworząc aktywne społeczeństwo obywatelskie.

Nazwa naszego projektu w ramach „Szkoły marzeń”, „WEHIKUŁ CZASU”, określa charakter przyjętych zadań. Wędrówka w przeszłość to poznawanie historii naszego regionu, zachowanie i poszanowanie tradycji (sztuka ludowa, zespoły folklorystyczne), poszerzenie wiedzy na temat znaczenia przeszłości i dokonań przodków w kształtowaniu teraźniejszości. Wędrówka w przyszłość to wykorzystanie techniki cyfrowej i komputerowej w dokumentowaniu działań, utrwalaniu walorów przyrodniczych regionu i redagowaniu gazetki szkolnej.

Projekt Zielona Fabryka Leków realizowany przy współudziale patronackich Zakładów Zielarskich „Phytopharm” Klęka, to szansa na zainteresowanie młodzieży atrakcyjnym zawodem oraz zwiększenia świadomości ochrony zdrowia.

Ważnym przedsięwzięciem będzie komputeryzacja biblioteki szkolnej. Umożliwianie mieszkańcom korzystania z pracowni komputerowej, Internetu - ma na celu przygotowanie ich do życia w społeczeństwie informacyjnym. Kreatywna nauka języków obcych zwiększy szanse na podejmowanie w przyszłości pracy w Unii Europejskiej. Cała społeczność lokalna uzyska szerszy dostęp do kultury poprzez uczestniczenie w wyjazdach do ciekawych miejsc powiatu i województwa. Podejmowanie trudnych tematów społecznych współczesnego świata (uzależnienia, bezrobocie) i pokazanie sposobów radzenia sobie z nimi przyczyni się do wzrostu świadomości rodzin dotkniętych tymi problemami.

Realizacja projektu „Wehikuł czasu” zwiększy szanse edukacyjne dzieci naszej szkoły i aktywizuje społeczność lokalną do działalności na rzecz edukacji i wychowania.

O FAŁSZYWYCH PRZYKAZANIACH W SZKOLE

To tylko niektóre zakazy, które pojawiły się w wypowiedziach uczniów. Gdy czyta się je kilkakrotnie, pojawia się pytanie, czy coś w ogóle w szkole jest dozwolone uczniowi...

- Nie bić się!
- Nie biegać!
- Nie wolno rozmawiać na lekcji.
- Nie wolno grać w piłkę w klasie.
- Nie wolno huścić się na krześle.
- Nie wolno na lekcji żuć gumy.
- Nie wolno rozśmieszać klasy na lekcji.
- Nie wolno pakować się gdy nie ma dzwonka.
- Nie wolno rysować na lekcji.
- Nie wolno kłamać nauczycielowi.
- Nie wolno jeść i pić na lekcji.
- Nie wolno bawić się zapalkami.
- Nie wolno śmiecić.
- Nie pluć.
- Nie bawić się na lekcji.
- Nie wychylać się z okna.
- Nie mówić brzydkich słów.

- Nie nosimy się na barana.

Jako dorośli dbamy o bezpieczeństwo dzieci. Przekazujemy im uwagi, których przestrzeżenie ma je uchronić przed skrzywdzeniem. Wiele dzieci je zapamiętuje, ale praktyka świadczy o tym, że ich nie przestrzega.

Często nie zwracamy uwagi na to, jakim językiem są one formułowane. A szkoda, ponieważ stanowią przykład zastosowania ważnej konstrukcji, jaką są PRZYKAZANIA. Ale o ile przykazania znane z Biblii dotyczyły wartości tworzących społeczeństwo, o tyle nasze uwagi – choć na pewno wynikają z troski o dziecko - mają charakter przykazania, chociaż dotyczą rzeczy daleko mniej ważnej.

Od wielu lat mówi się o tym, że pozytywne komunikaty są skuteczniejsze od negatywnych. Jedną z teorii dowodzi, że większość ludzi wyobraża sobie usłyszane sformułowania. Mogą oni odnaleźć w gło-

wie obraz rozmawiania, ale w niczyjej fantazji nie ma obrazu nie-rozmawiania...

Wielu nauczycieli stara się formułować swoje wypowiedzi adresowane do uczniów w sposób pozytywny.

Często nie zauważamy, jak wiele zakazów jest wokół nas. Proponuję, by również takie nasze - odruchowo rzucane - słowa przeformułować na komunikat pozytywny. Zamiast *Nie biegać!* można powiedzieć: *Biegamy tylko na boisku.* Zamiast *Nie wolno śmiecić* możemy powiedzieć: *Miejsce śmieci jest w koszu, albo Sprzątam po sobie śmieci.* Podobnie z innymi zakazami:

- *Nie wolno na lekcji żuć gumy.- Gumę żujemy podczas przerwy.*
- *Nie wolno huścić się na krześle.- Na krześle siedzimy prosto. Nogi dotykają podłogi.*
- *Sam powiedz, drogi czytelniku, który z komunikatów wolałbyś usłyszeć?*
- *Nie wolno przeklinać przy uczniu! czy: Jesteśmy dla ucznia modelem wyrażania się.*
- *Nie wolno opuszczać dyżurów! czy: Podczas dyżuru dbam o bezpieczeństwo uczniów.*
- *Nie wolno krzyczeć na uczniów! czy: Szanuj siebie i ucznia. (Dbaj o swój głos.)*

Anna Bentyn

(dokończenie ze strony 10)

1. Kuratorium Oświaty w Poznaniu.
2. Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu.

Program realizowany w trzech grupach wiekowych.

Grupa I - uczniowie oddziałów zerowych i klas pierwszych szkół podstawowych.

Aktywne wprowadzenie dzieci uczestniczących w programie w zagadnienia szeroko pojętego bezpieczeństwa. Realizację programu wspiera „Elementarz bezpieczeństwa”, który został opracowany przez przedstawicieli Wydziału Prewencji KWP, Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli i Kuratorium Oświaty w Poznaniu.

Elementarz „Z Pyrkiem bezpieczniej” składa się z 4 rozdziałów, zatytułowanych:

- „Bezpieczna droga”
- „Zabawa - ale jaka?”
- „Sam w domu...”
- „Obcy”

Występujący w tytule elementarza Pyrek pełni rolę dziecięcego przewodnika.

Elementarz został wydany w nakładzie 50 tys. egzemplarzy. Trafił do każdego siedmiolatka w województwie wielkopolskim oraz do sześcioletków w powiecie poznańskim.

Załącznikiem do elementarza jest piosenka pod tym samym tytułem, nagrana w formie teledysku na płycie CD, która trafiła do każdej szkoły podstawowej województwa.

Treści elementarza i teledysku są skorelowane ze sobą.

Kolportaż „Elementarza” i płyt CD przeprowadzony został za pośrednictwem komend miejskich i powiatowych Policji woj. wielkopolskiego.

Z rozpoczęciem roku szkolnego policjanci z tych jednostek (np. dzielnicowi, policjanci zespołu ds. nieletnich) wręczyli „Elementarz” uczniom, w trakcie specjalnie przygotowanych w tym celu zajęć, połączonych z pogadanką na tematy prewencyjne.

Symbolicznego rozpoczęcia realizacji programu dokonali Wielkopolski Komendant Wojewódzkiej Policji oraz Wielkopolski Kurator Oświaty w dniu 1 września 2004 roku w Szkole Podstawowej nr 90 w Poznaniu. Połączone ono było z uroczystą inauguracją roku szkolnego 2004/2005.

Treści zawarte w „Elementarzu” wykorzystywane są w procesie nauczania przez nauczycieli przy współudziale policjantów.

Grupa II - uczniowie klas II i III szkół podstawowych

Realizacja programu tak jak w grupie I, z wykorzystaniem drugiej części „Elementarza” w wersji wzbogaconej o kolejne treści prewencyjne o charakterze edukacyjnym. Treści zawarte w tej części uwzględniają m. in. takie tematy jak:

- „Mój wolny czas”
- „Niebezpieczne przedmioty”
- „Szukam pomocy”

Załącznikiem do elementarza jest gra planszowa.

Grupa III - uczniowie klas IV - VI szkół podstawowych

Przedsięwzięcia realizowane na tym etapie polegają na organizowaniu turniejów wiedzy prewencyjnej, bezpieczeństwa w ruchu drogowym, zawodów sportowych oraz różnych form zagospodarowania czasu wolnego dzieci.

Koszt przedsięwzięcia w 2004 roku I części „Elementarza” (druk 50 tys., nagranie teledysku i produkcja 2 tys. sztuk płyt) wyniósł **65 tys. zł.** Wszystko sfinansowała Grupa Energetyczna ENEA.

Alicja Godyla-Jasicka

BEZPIECZNA POLSKA SZKOŁA

TRUDNOŚCI W REALIZACJI PROGRAMU

W programie „Bezpieczna Polska Szkoła” opracowanym przez MENiS zapisano „na poziomie szkół i placówek oświatowo-wychowawczych” - następujące zadania:

1. ...zwłaszcza kształtowanie postaw społecznych jednoznacznie negujących przestępstwo,
2. ...opracowanie oferty zajęć pozalekcyjnych bądź pozaszkolnych dla uczniów ze szczególnym uwzględnieniem działań alternatywnych skierowanych do dzieci i młodzieży zagrożonej uzależnieniami bądź deprywacją, wprowadzenie do programów wychowawczych szkół zagadnień związanych z edukacją dla bezpieczeństwa, w tym kulturową,
3. ...wspólnie z placówkami oświatowo-wychowawczymi bądź innymi partnerami tworzenie nowych form działania, np. typu klubowego,
4. ...wspólnie z samorządem uczniowskim i radą rodziców, organizacjami młodzieżowymi i oświatowymi opracowanie własnego programu „Bezpieczna Polska Szkoła”...

Inny dokument, a mianowicie „Raport o stanie zagrożenia demoralizacją, przestępczością nieletnich oraz patologiami wśród dzieci i młodzieży w województwie wielkopolskim za rok 2003” opublikowany przez Wydział Prewencji Komendy Wojewódzkiej Policji w Poznaniu prezentuje niepokojące dane. W 2003 roku na terenie woj. wielkopolskiego ujawniono 3786 nieletnich sprawców, którym udowodniono popełnienie 5058 czynów karalnych. W porównaniu z 2002 rokiem liczba popełnionych czynów karalnych uległa zwiększeniu o 675 tj. o 15,4%. Dynamika przestępstw nieletnich w 2003 r. wynosiła 115,4%.

W świetle powyższych faktów bardzo słuszną wydaje się inicjatywa MENiS mająca na celu zwiększenie bezpieczeństwa w polskich szkołach. Natomiast zadania wydają się nieco utopijne. Szczególnie trudne do zrealizowania wydaje mi się „kształtowanie postaw społecznych jednoznacznie negujących przestępstwo”.

Nie jestem przekonana co do skuteczności przeprowadzonego przez nauczyciela wy-

kładu, natomiast uwzględnienie w nim problematyki antykorupcyjnej wydaje się być w naszej rzeczywistości nieco kuriozalne. Młodzież, żyje z nami i obok nas, obserwując uważnie otaczający świat. Ma także szeroki dostęp do mediów.

Jak kształtować postawę jednoznacznie negującą przestępstwo u syna bezrobotnego ojca, który stracił prawo do zasiłku, a został zwolniony po przepracowanych uciążliwie 30 latach z powodu redukcji etatów. A obok - brat kolegi jest szanowanym obywatelem głównie z powodu zasobności konta bankowego. Jak przekonać młodzież co do nieuchronności kary w świetle docierających zewsząd informacji o nieudolności sądownictwa i ujawnianych afer korupcyjnych w kręgach najwyższych władz? Dziecko, które nie dostało długo oczekiwanego, wymarzonego komputera, ponieważ pieniądze należało zapłacić lekarzowi operującemu chorą mamę ma już wyrobione zdanie na temat korupcji, co gorsza jego koleżdy i koleżanki również.

Jest to tylko kilka aspektów naszej rzeczywistości i trudno będzie nauczycielowi, czy pedagogowi wprowadzać w życie program w oderwaniu od niej. Jakich bowiem użyć argumentów, kogo wskazać jako wzór do naśladowania (sic)? Nauczyciel przekazujący, choćby najpiękniejsze treści, ale mające się nijak do otaczającego nas świata, będzie tak samo wiarygodny jak prelegent na kolejnym plenum PZPR sprzed lat.

Nie bez znaczenia są także zjawiska kulturowe występujące wśród młodzieży. Modne stały się wzory naśladowane ludzi przynależnych do gangów Harlemu, co objawia się niestety nie tylko w ubiorze. Niezależny obserwator sprzed kilkunastu lat oglądając aktualny program MTV wystąpiłby prawdopodobnie z wnioskiem o resocjalizację członków najmodniejszych zespołów muzycznych. Przypomina to nieco falę kultury hippisowskiej z początku lat 70-tych, nie mniej jest, moim zdaniem, kolejnym utrudnieniem we wdrażaniu programu „Bezpieczna Polska Szkoła”.

Jedną z wytycznych programu jest opracowanie oferty zajęć pozalekcyjnych i po-

zaszkolnych skierowanych do dzieci i młodzieży zagrożonej uzależnieniami bądź deprywacją kulturową. Biorąc pod uwagę liczbę rodzin patologicznych, idea jest słuszną, ale wymagającą niestety środków finansowych, o które coraz trudniej.

Czy w związku z powyższym nie ma możliwości zwiększenia bezpieczeństwa w naszych szkołach? Myślę, że możliwości są, a choćby były niewielkie, należy je wykorzystać. Można zacząć od realizacji zadań niewymagających dużych nakładów finansowych. Do zwiększenia bezpieczeństwa na pewno przyczyni się zrealizowanie takich pragmatycznych zadań jak:

- uczenie zasad postępowania w sytuacjach zagrożenia,
- uczenie zasad ewakuacji z budynku szkolnego.

Nie rozwiązuje to jednak całości problemu, a tylko jego drobne aspekty.

Często słyszę narzekania na młodzież stojącą na klatkach schodowych mojego osiedla. Po przemyśleniu sprawy, nie znajduję dla nich zbyt wielu alternatywnych możliwości. Obiekty sportowe zostały zamienione na markety, natomiast każda rozrywka, czy zajęcia proponowane w mieście są odpłatne. Przy postępującej w tempie galopującym, pauperyzacji społeczeństwa - jest to propozycja dla coraz mniejszej grupy młodzieży. Porównajmy ceny: jeden bilet do kina to ok. 12 zł, natomiast puszka piwa plus tabletki ekstazy to ok. 4 zł (!). To bardzo zła proporcja.

Wraz z upadkiem poprzedniego systemu, zniknęły razem z nim LZS-y, domy kultury, darmowe zajęcia w kołach tanecznych, refundowane obozy i kolonie letnie itd. Może udałoby się zorganizować szkolną, czy osiedlową drużynę piłki nożnej, wykorzystując obiekty sportowe szkoły? Może któryś z piłkarzy ligowych odwiedziłby taki zespół i porozmawiał z młodzieżą? Moim zdaniem, taka forma działalności będzie skuteczniejsza od prelekcji na temat negatywnego znaczenia korupcji w społeczeństwie wygłoszonej na lekcji wychowawczej. Dobrym rozwiązaniem mogą być także świetlice socjoterapeutyczne dla młodzieży. Umożliwią wykorzystanie istniejącej infrastruktury szkoły, a efekty ich istnienia z pewnością będą znaczące.

Reasumując uważam, że założenia programu „Bezpieczna Polska Szkoła” są jak najbardziej słuszne, ale pomysłów i - niestety środków na jego realizację musimy poszukiwać sami.

Dorota Janicka

KOLEJNY STEREOTYP?

Noszą długie włosy, lubią wisioriki, skórzane paski nabijane ćwiekami, metalowe znaczki, kolczyki, agrafki... Spotykają się głównie na koncertach, meczach piłkarskich, gdzie są agresywni i dokonują czynów typowo chuligańskich, są sprawcami rozbojów. TA DZISIEJSZA MŁODZIEŻ!!! Nie można bezpiecznie wrócić wieczorem do domu, strach puścić dziecko na dyskotekę, do kina czy na koncert. Fakt, czy wydumane opinie?

Istotą rozwoju społecznego człowieka jest uczestniczenie w różnorodnych grupach społecznych. Najważniejszą i zarazem pierwszą jest rodzina, następnie grupa przedszkolna, podwórkowa, szkolna itd. Grupa rówieśnicza zapewnia jednostce wsparcie i akceptację, tak potrzebne szczególnie w okresie dojrzewania. Młody człowiek aby przypodobać się kolegom, koleżankom może podejmować takie działania, które często nie są zgodne z jego przekonaniami. Wzorce kulturowe i normy moralne przekazywane w procesie wychowania przez rodziców, nauczycieli zostały wyparte przez normy kształtowane w obrębie grupy rówieśniczej. Z jednej strony stymulowane przez masową kulturę Zachodu, a z drugiej przez osłabienie autorytetów społecznych. W wyniku takich przesłanek istnieją w naszym kraju, i nie tylko, nieformalne grupy osób, działające według odrębnych wzorów i zasad zwane subkulturami.

Pojęcie subkultury kojarzy się jednoznacznie z takim systemem wzorów, zasad i norm zwyczajowych, które kłócą się z reguły z wartościami przyjętymi przez ogół społeczeństwa. Już w samej etymologii słowa *subkultura* (podkultura) zawiera się „to co niższe”, gorsze. Dla wielu osób wiąże się ona z patologią społeczną i prymitywizmem, czyli z tzw. marginesem społecznym, a co za tym idzie w parze z narkomanią, alkoholizmem czy przestępczością. Odrzucanie wszelkich odmiennosci

ści bez wcześniejszej próby ich poznania i zrozumienia pogłębia obopólną niechęć, a nawet wrogość. Powstawanie subkultur to nic innego jak wynik osamotnienia młodych ludzi, procesu, który osiągnął apogeum w latach osiemdziesiątych i który utrzymuje się nadal, polegając w istocie na rozległym buncie przeciwko zastanej rzeczywistości.

Czy zatem widząc w szkole, na ulicy młodego człowieka z ogoloną głową, agrafkami w uszach, w kurtce nabijanej ćwiekami powinniśmy się bać? Czy nasze dziecko będzie bezpieczne, gdy w klasie pojawi się ktoś taki? Na pewno osoba ta nie wzbudzi naszego zaufania, a więc jednak stereotyp! Zastanawiając się nad tym problemem pragnę przytoczyć kilka krótkich charakterystyk subkultur najczęściej pojawiających się w naszym otoczeniu, bo przecież najpierw należy poznać a potem oceniać.

Punki

- wyróżniają się ubiorem: stara skórzana kurtka nabijana ćwiekami, podarte spodnie, z dużą ilością zamków błyskawicznych, ciężkie wojskowe buty typu glany. Włosy ułożone w czub, głowa wygolona po bokach, agrafki lub kolczyki w uszach. Podstawą ich ideologii jest negacja rodziny, tradycji i religii.

Skinheadzi

- ostrzyżeni na łyso, ubrani w spodnie i kurtki wojskowe oraz toporne buty marteny wypastowane do połysku. Preferują kult siły i czystość rasy, uważają się za obrońców tożsamości narodu polskiego.

Hipisi

- specyficzny wizerunek to długie włosy i ekstrawagandzki strój, luźne bluzy, spodnie lub spódnice. Głoszą idee wolnej miłości, powrotu do natury, tolerancji, przeciwni wojnie i przemocy.

Metalowcy

- ubierają się w obcisłe skórzane lub jeansowe spodnie, skórzane kurtki, pasy nabijane ćwiekami oraz koszulki z kościotrupami, czaszkami itp. Całości dopełniają długie, potargane włosy. Interesują się okultyzmem i czarną magią, fani koncertów rockowych.

Skejci

- można ich poznać po za dużym ubraniu. Szerokie spodnie, trzymające się tylko dzięki paskowi, bluza z kapturem, czapka baseballowa. Często jeżdżą na rolkach, deskorolkach itp. Słuchają muzyki Hip-Hop. Charakteryzują się spontanicznością, luzem i niezależnością.

Rastafarianie

- noszą na głowach wielkie wełniane czapki, spod których wystają „dredy” – długie włosy splecione w kilkadziesiąt warkoczków z których powstają zmechacone rurki. Słuchają muzyki reggae. Głoszą filozofię opartą na wolności i jedności, propagują zasadę braterstwa i równości wśród ludzi.

Graficiarze

- bez szczególnego wizerunku jeżeli chodzi o ubiór. Najczęściej działają w grupach. W nocy przy pomocy farb w spreju malują kolorowe szablony na ścianach budynków, pociągów, tuneli itp. Rysunki z reguły mają charakter własnych kompozycji, podpisów.

Wymieniłam tylko kilka z nich, najbardziej specyficznych i obrazowych, a jest ich o wiele więcej. Wynika więc z tego, że grupy subkulturowe są istotnym elementem kultury młodzieżowej i pełnią ważną funkcję w życiu młodego człowieka. Niejednokrotnie zastępują rodzinę, budują poczucie własnej wartości, rozwijają kompetencje społeczne. Czy jednak mimo to są bezpieczne? Z jednej strony jest to świadectwo poszukiwania przez młodzież własnych sposobów ekspresji, łączy je niezgoda na istniejące konwenanse przedkładane przez dorosłych. Z drugiej uczestnictwo w subkulturach dewiacyjnych może nieść za sobą szereg zagrożeń.

Moim zdaniem należy tylko wierzyć w mądrość naszych dzieci. Od najmłodszych lat wpajać im co dobre, a co złe. Rodzice, opiekunowie, nauczyciele, wychowawcy, trenerzy... Nie zapominajmy o najważniejszym, aby słuchać i rozmawiać z młodymi, ponieważ „Życie samo w sobie nie jest ani dobre ani złe, jest miejscem na dobro i zło. Zgodnie z tym czym je zapewnicie” Michał Montaigne „Próby”.

Jolanta Czereśniowska

TROSKA O DZIECKO

ISTOTA MĄDRYCH WYBORÓW

Czy można uniknąć urazów i kontuzji wśród dzieci. Odpowiedź wydaje się prosta: tak, jeśli stworzymy dzieciom warunki do bezpiecznej aktywności i zabawy. Ale czy wówczas zaspokajamy naturalną w tym wieku potrzebę ruchu i poznawania świata przez doświadczanie? Czy damy dzieciom szansę na eksperymentowanie i sprawdzanie swoich możliwości?

W czerwcu wraz z pracownikami Poznańskiego Kuratorium Oświaty i kilkoma dyrektorkami przedszkoli miałam okazję przyjrzeć się funkcjonowaniu poczdamskich przedszkoli. Zaskoczyła nas swoboda z jaką dzieci poruszają się po budynku przedszkola, często bez nadzoru i wydawać by się mogło opieki. Obserwowałyśmy dzieci pracujące przy stanowiskach wyposażonych w gwoździe, młotki, piły oraz zabawy w salach, do których dorośli nie mają wstępu. Obserwowałyśmy niczym nie skrupowane podwórkowe zabawy. Wyposażenie ogrodów przedszkolnych składało się głównie z lin, drabinek, huśtawek i domków na drzewie na całkiem sporej wysokości. Z tego sprzętu korzystały wszystkie dzieci, zarówno te całkiem małe (do niemiec-kich przedszkoli przychodzą już dwulatki), jak i starsze. Nikt za nimi nie chodzi, nikt nie biegnie zawiązać rozwiązanych sznurówadeł, nie asekuruje kiedy wchodzą na drabinki. Dla nas przyzwyczajonych do ciągłego zwracania uwagi na bezpieczeństwo były to sytuacje niedopuszczalne. Wielokrotnie miałam ochotę podejść, pomóc, podnieść, ale powstrzymywały nas nauczycielki. W związku z tym narodziło się wiele pytań do zwierzchni-

ników przedszkoli o sposób opieki nad dziećmi i co za tym idzie zakres odpowiedzialności przedszkola za bezpieczeństwo dzieci. Dowiedziałyśmy się, że kilka lat temu firmy ubezpieczeniowe wymogły na placówkach przedszkolnych wprowadzenie programów sprzyjających uczeniu dzieci samodzielności i wdrażaniu do odpowiedzialności za własne zachowanie oraz rozwijaniu sprawności fizycznej. W programie tym przedszkola mają obowiązek zorganizowania miejsc do ćwiczeń we wspinaniu się oraz pokonywaniu przeszkód. I rzeczywiście, w każdej placówce, w każdej sali są materace, drabinki, liny do wspinania się. Dzieci mogą z tego sprzętu korzystać kiedy i jak chcą, nauczyciele dbają tylko by okazji takich było jak najwięcej. W sytuacjach nowych pokazują i przypominają, jak np. trzymać się przy przechodzeniu po mostku. Do tego projektu włączeni są

także rodzice. W sytuacji, kiedy zdarzył się w przedszkolu wypadek firma ubezpieczeniowa odrzuciła roszczenia rodziców uzasadniając, że jest obowiązkiem rodziców nauczyć dziecko, iż podczas wspinania się po drabince należy się trzymać.

Na wsparcie polskich firm ubezpieczeniowych pewnie jeszcze nie możemy liczyć, ale zastanawiam się czy nie warto skorzystać z pewnych wzorów i zadbać o sprawność fizyczną naszych dzieci. W wielu przedszkolach zrezygnowano z „prawdziwych” zajęć ruchowych. Tłumaczymy się ilością innych zajęć dodatkowych, które nie pozwalają zorganizować tak dnia, aby gimnastyka „zmieściła się” w planie. W wielu placówkach nie ma sal gimnastycznych, a w salach zajęć nie ma miejsca na kąciki gimnastyczne.

Dzieci coraz mniej czasu spędzają na powietrzu, bo znowu te dodatkowe zajęcia... A jeśli już jesteśmy w ogrodzie przedszkolnym to nadmiernie uważamy, aby im się nie stało. Ciągłe słychać: nie wspinaj się, nie wchodź, nie... A kiedy i jak dziecko ma sprawdzić na co je stać? W wielu przypadkach nadmiernie troskliwe nauczycielki nie pozwalają korzystać z wybudowanego „małpiego gaju” czy zjeżdżalni – bo... możesz spaść”.

Nie wiem jeszcze jak temu zaradzić, ale sądzę, że warto się nad tym zastanowić i zacząć od zwrócenia uwagi na szczególną rolę sprawności fizycznej małego dziecka. Dać mu więcej kontrolowanych okazji do swobodnego ruchu, do zabaw, które będą uczyć bezpiecznych zachowań. Na pewno nie wyrobimy sprawności fizycznej unikając okazji do ćwiczeń. Spowodujemy tylko tyle, iż sytuacja, w której jest ona potrzebna zdarzy się dziecku i wówczas pozostaje mieć nadzieję, że jakoś sobie poradzi.

Teresa Radomska

SZKOŁA A SĄD RODZINNY

Zarówno kodeks rodzinny jak i ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich nakładają na każdą osobę i instytucję – w tym również szkołę – obowiązek powiadomienia sądu o okolicznościach świadczących o demoralizacji dziecka lub świadczących o zaniedbaniach ze strony jego opiekunów.

Szkoła jako instytucja mająca na co dzień kontakt z uczniem, ma w zasadzie największe możliwości obserwacji i diagnozowania jego sytuacji. Jeżeli stwierdzi nieprawidłowości w funkcjonowaniu dziecka i jego rodziny, których nie może sama skorygować, powinna natychmiast powiadomić o tym sąd. W uzasadnieniu takiego pisma należy dokładnie wskazać problemy jakie dziecko stwarza, opisać jego zachowanie, z przytoczeniem przykładów, a nie tylko ogólnie podać, że np. zachowuje się ono nagannie. Trzeba po prostu wskazać na czym to naganne zachowanie polega, np. bicie innych uczniów, chodzenie w czasie lekcji po klasie, palenie papierosów, wagar (ile godzin uczeń opuścił, w tym ile ma nieusprawiedliwionych). Należy również podać jakie wyniki dziecko osiąga w nauce, czy ma podręczniki, czy i w jakim zakresie interesują się problemami szkolnymi opiekunowie dziecka, jaka jest sytuacja rodzinna i bytowa (w tym kwestia alkoholizmu).

Informacje te są dla sądu bardzo ważne, bowiem są podstawą do podjęcia decyzji jakiego rodzaju postępowanie sąd powinien wsząć:

- jeżeli szkoła położy nacisk na niewydolność wychowawczą rodziców i zaniebywanie przez nich swoich obowiązków rodzicielskich, sąd z urzędu podejmie postępowanie o ograniczenie władzy rodzicielskiej, a w przypadkach drastycznych nawet o pozbawienie władzy rodzicielskiej w oparciu o przepisy kodeksu rodzinnego i opiekuńczego;

• jeżeli natomiast szkoła wskaże, że problemy dziecka są wynikiem jego demoralizacji, to zostanie wszczęta sprawa przeciwko dziecku (jako nieletniemu) w oparciu o ustawę o postępowaniu w sprawach nieletnich.

Z powyższego wynika, jak ważne są informacje udzielane przez szkołę, bowiem ukiekunkowują postępowanie sądu, co przyspiesza bieg postępowania i tym samym rozstrzygnięcie sprawy.

Drugi etap współpracy szkół i sądu to udział placówek oświatowych w postępowaniu wykonawczym, które prowadzone jest przez sąd po zakończeniu sprawy. Dotyczy to przede wszystkim spraw, w których sąd orzekł nadzór kuratora sądowego. Kurator działa w imieniu sądu, kontroluje postępowanie opiekunów i dziecka, pomaga w rozwiązywaniu problemów, w tym również szkolnych. Ważna jest zatem współpraca kuratora sądowego ze szkołą i odwrotnie, szkoły (dyrektora, wychowawcy, pedagoga, psychologa) z kuratorem. Obie strony winny pracować wspólnie na co dzień, tj. informować się wzajemnie o aktualnych problemach i to możliwie sprawnie, aby przyspieszyć przepływ informacji np. w sprawie nieobecności w szkole wagarowicza; kurator natomiast może ustalić przyczynę nieobecności i w razie potrzeby interweniować. Ponadto szkoła może z pomocą kuratora zmobilizować opiekunów do podjęcia określonych czynności dla dobra dziecka.

Jeżeli szkoła stwierdzi, że współpraca z kuratorem jest niezadowolająca, bowiem zbyt mało interesuje się on dzieckiem, nie reaguje na sygnalizowane problemy (lub z innych względów) to winna zwrócić się z prośbą o interwencję bezpośrednio do sędziego rodzinnego prowadzącego postępowanie wyko-

BEZPIECZNIE PO LEKCJACH W SP 36 W POZNANIU

Realizację działań związanych z bezpieczeństwem uczniów w Szkole Podstawowej nr 36 wspiera wdrażanie programu profilaktyczno-wychowawczego, który jest realizowany w ramach Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Cztery rok, na terenie naszej szkoły, uczniowie z klas 1-6 mają zapewnione bezpieczne miejsce pobytu codziennie po lekcjach w godzinach od 16:00 do 19:00. Zajęcia prowadzone są przez wykwalifikowaną kadrę w dziedzinie profilaktyki, pedagogiki specjalnej i terapii pedagogicznej. Nasi uczniowie uczą się zdrowego stylu życia oraz alternatywnych sposobów spędzania czasu wolnego. Uczestnicy programu mają możliwość odreagowania swoich stresów i napięć poprzez zabawy sportowe i relaksacyjne. Zajęcia profilaktyczne mają na celu poprawę funkcjonowania dzieci w rodzinie, szkole i grupie rówieśniczej, a także wdrażanie do przestrzegania norm i zasad społecznych. Organizowane są również wycieczki i wyjścia rekreacyjne np. do Dynamiksu, kina, Palmiarni. W czasie nieodpłatnego pobytu w świetlicy popołudniowej uczniowie odrabiają lekcje, a także otrzymują posiłek wieczorny.

Uczestnicy programu chętnie biorą udział w tych zajęciach. Czują się bezpieczniej w szkole nie spędzając wolnego czasu na ulicy lub samotnie w domu.

Grażyna Dembińska-Broniarz

nawcze w danej sprawie i sprawującego tym samym nadzór nad kuratorem.

Należy też zaznaczyć, że szkoła może bezpośrednio zgłaszać do sądu (z pominięciem policji) przypadki, w których stwierdza konieczność interwencji sądu.

Beata Rynkowska

NIEBIESKA SKRZYNKA

Szkoła powinna posiadać cechy dobrej i mądrej rodziny, w której ważne jest stworzenie klimatu zaufania wynikającego z prawidłowych relacji między nauczycielami, uczniami i rodzicami.

Zdając sobie sprawę z trudności wieku dojrzewania i podatności młodych ludzi na zagrożenia dzisiejszego świata, pragniemy przede wszystkim zatroszczyć się o bezpieczeństwo naszych uczniów.

W tym celu realizujemy program „Bezpieczna szkoła” jako program prewencyjny opracowany przez Wydział Prewencji Komendy Wojewódzkiej Policji w Poznaniu.

Jednym z pomysłów, który wszedł w życie z dniem 15.04.2005r. na terenie naszego Gimnazjum nr 54 jest „Niebieska skrzynka”. Do skrzynki uczniowie mogą wrzucać informacje, oficjalnie lub anonimowo informując o nurtujących problemach, zagrożeniach, o niepokojących zdarzeniach, niebezpiecznych miejscach, o małoletnich krzywdzonych i pozbawionych opieki, o nieletnich zagrożonych demoralizacją, przestępczością, a także o wszystkim co niepokoi, co w ich ocenie można poprawić i zmienić.

Celem programu jest uzyskiwanie przez wychowawców i Policję informacji o istniejących zagrożeniach i zdarzeniach, w szczególności od tych osób, które nie chcą ujawnić swojej tożsamości lub nie potrafią przełamać

się, by o niepokojących zdarzeniach przekazać informację bezpośrednio dorosłym.

Program ma zintensyfikować rozpoznanie zagrożeń przestępczością w szkole oraz umożliwić wspieranie młodzieży w trudnych sytuacjach. Wszystkie uzyskane w ten sposób informacje i opinie są analizowane przez pedagoga szkolnego, nauczycieli i policjantów z KP Poznań Grunwald, a następnie podejmuje się odpowiednie działania.

Doświadczenia ze skrzynką zaufania są na razie skromne. Mamy nadzieję, że w najbliższej przyszłości pomoże ona rozwiązać wiele problemów.

Krystyna Matuszewska

**„Z PYRKIEM BEZPIECZNIEJ”
NA JEŻYCACH**

Zagadnienia związane z szeroko pojętym bezpieczeństwem uczniów należą do zadań priorytetowych w Szkole Podstawowej nr 36 w Poznaniu. Niemalże znaczenie dla naszych działań ma położenie geograficzne budynku - szkoła znajduje się w centrum Jeżyc, w pobliżu ruchliwej ulicy.

Pogadanki na temat bezpieczeństwa, nauka praktycznego przechodzenia przez jezdnię, udział w konkursach i akcjach związanych z bezpieczeństwem na drodze, w domu i w szkole, systematyczne spotkania z Policją i Strażą Miejską to tylko niektóre przykłady naszych działań.

Szczególną troską otaczamy najmłodsze dzieci. Uczniowie klas 1-3 poznają otoczenie szkoły, uczą się znaków drogowych znajdujących się w pobliżu szkoły, a także jak bezpiecznie uczestniczyć w ruchu drogowym. Uczymy dzieci zachowania się w sytuacjach zagrożenia ze strony dorosłych.

W swoich działaniach staramy się pozyskać wsparcie Rady Rodziców, Rady Osiedla Jeżyce, Komisariatu Policji Poznań - Jeżyce oraz rodziców naszych uczniów.

We wrześniu 2004 roku nasza szkoła przystąpiła do projektu edukacyjnego „Z Pyrkciem bezpiecznie”. Realizujący projekt wychowawcy klas pierwszych oraz nauczycielka oddziału przedszkolnego przez cały

rok szkolny omawiali zagadnienia związane z bezpieczeństwem. W oparciu o elementarz „Z Pyrkciem bezpiecznie” starali się wyrobić w dzieciach nawyki właściwego postępowania w różnych sytuacjach, a także uczyli przewidywania skutków nieprawidłowego zachowania się, np. w kontaktach z nieznanymi. Dzieci uczyły się obsługi domowych urządzeń elektrycznych oraz korzystania z telefonów alarmowych. W osiągnięciu przez uczniów wymienionych umiejętności nauczycieli wspomagali zaproszeni prelegenci z Rejonowej Komendy Policji, Straży Ochrony Kolei, oddziału Ratownictwa Drogowego oraz Grupy Energetycznej ENEA.

Oprócz rozwiązywania zadań zamieszczonych w podręczniku, przyswajania wiadomości z zakresu bezpieczeństwa, całe klasy brały udział w konkursach plastycznych, m. in. wykonywały postać sierz. Pyrka, malowały na kartkach skrzyżowania dróg, wykonywały kolorowanki, ćwiczenia oparte na dramie, uczyły się wierszy, piosenek.

Dużą atrakcją dla naszych uczniów była „Pyrkowa poczta” - skrzynka, do której dzieci mogły przynosić pytania, prośby do sierżanta Pyrka. Listy od dzieci były systematycznie czytane przez psychologa i współpracujące z naszą szkołą policjantki, a problemy pojawiające się w korespondencji były na bieżąco rozwiązywane.

Projektem zaciekały się także nauczycielki klas drugich i trzecich, dlatego w bieżącym roku szkolnym wszystkie panie postanowiły przystąpić do projektu „Z Pyrkciem bezpiecznie”.

Zwieńczeniem całorocznej pracy było zorganizowanie w naszej szkole Pyrkowego Turnieju Bezpieczeństwa dla uczniów klas pierwszych ze szkół jezyckich oraz dzieci z okolicznych przedszkoli. Pomysł turnieju spotkał się z życzliwym przyjęciem nauczycieli z sąsiednich szkół i przedszkoli i stał się okazją do zacieśnienia wzajemnej współpracy. W I Międzyszkolnym Pyrkowym Turnieju Bezpieczeństwa uczestniczyły dzieci ze Szkół: SP 23, SP 70, SP 71, SP 36 oraz z Przedszkoli nr: 19, 86 i 77. Turniej udało się zorganizować dzięki wsparciu: Komisariatu Policji Poznań - Jeżyce, Rady Osiedla Jeżyce, Grupie Energetycznej ENEA, Straży Ochrony Kolei, oddziałowi Ratownictwa Drogowego. Sponsorem nagród była firma „Terravita” oraz Rada Osiedla Jeżyce. Wspólna zabawa i zmagania drużyn były świetną okazją do utrwalenia wiedzy i umiejętności zdobywanych w całorocznej pracy nad projektem „Z Pyrkciem bezpiecznie”. W bieżącym roku szkolnym chcielibyśmy zorganizować w naszej szkole II Jezycki Pyrkowy Turniej Bezpieczeństwa dla sześciolatków z przedszkoli oraz trzecioklasistów ze szkół podstawowych.

Aby rozszerzyć zakres zagadnień związanych z bezpieczeństwem, dyrekcja szkoły podpisała porozumienie z Komendantem Komisariatu Policji Poznań - Jeżyce dotyczące wspólnych działań policji i szkoły pod hasłem „Bezpieczna szkoła”.

*Bogumiła Łuczak
Małgorzata Rutowska*

PYREK

*Pyrek to przyjaciel,
z nim bezpiecznie jest,
nawet przedszkolaczek
dobrze o tym wie!*

*To nasza maskotka,
wielkopolski znak,
ucz się więc od Pyrka
słuchaj jego rad.*

Anna Morkowska

U ŹRÓDEŁ...

Z pojęciem bezpieczeństwa spotykamy się każdego dnia włączając telewizor, czytając gazetę, czy po prostu w rozmowach z ludźmi. Wciąż obcujemy ze stwierdzeniami: bezpieczne dziecko, bezpieczne wakacje, bezpieczeństwo na drodze.

Źródło bezpieczeństwa tkwi w najwcześniejszych etapach rozwoju człowieka. U niemowląt przejawia się potrzebą kontaktów z matką. Bezpośredni kontakt, opieka matki sprawiają, że nieprzyjemne uczucia, doznania zostają usunięte. W efekcie potrzeba bezpieczeństwa będzie zaspokajana nie tylko poprzez bezpośrednią bliskość, ale także w formie różnych relacji społecznych np. towarzystwo matki podczas posiłków, zabaw, rozmów, spacerów. W kolejnych fazach rozwoju pojawiają się inne potrzeby dziecka, lecz poczucie bezpieczeństwa zawsze towarzyszy nowym, łatwym lub trudnym sytuacjom.

Zatem pomoc dorosłych nie powinna ograniczać się jedynie do wspólnego rozwiązywania problemów. Jest szczególnie istotna przy wczesnym kształtowaniu prawidłowych zachowań dotyczących **zdrowia i życia**.

Z ŻYCIA WZIĘTE

– BEZPIECZEŃSTWO DOBRZE POJĘTE

Troska o bezpieczeństwo dzieci, własnych w szczególności, jest wpisana w naszą codzienność. Czasami jednak mamy do czynienia z wręcz chorobliwą nadopiekuńczością: mama na wszelki wypadek chroni każdy krok swego dziecka, babcia chucha i dmucha. Obie panie nawet nie przypuszczają, jak ono samo potrafi zadbać o siebie, jakich postaw, zachowań malucha wobec zasad bezpieczeństwa mogą się spodziewać. Oto przykład:

Środa rano. Oczywiście wszyscy zaspali, atmosfera jest nerwowa.

- Oleńko¹, spiesz się, bo spóźnimy się do przedszkola.
- Zaraz, muszę *SPIECZYĆ* Fąfla².
- Na litość boską, co ona musi zrobić? Prędej, córeczko, tatuś czeka na nas w samochodzie! Olu, dlaczego owinęłaś swojego Fąfla sznurkiem?

Bezpieczeństwo w aspekcie zdrowia psychicznego i fizycznego prezentuje program wychowania zdrowotnego „Ścieżkami zdrowia”, przygotowany pod kierunkiem Anny Szczęsnej i Artura Dolińskiego, wydany przez Związek Harcerstwa Polskiego, Komendę Chorągwi Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze. Program składa się z pięciu części, każda z nich poświęcona jest innemu zagadnieniu podzielonemu z kolei na kilka tak zwanych traktów:

Energia Życia – treści tej części traktują troskę o zdrowe żywienie jako jeden z podstawowych warunków ludzkiej egzystencji. Uczestnicy zajęć przyswajają wiedzę o zdrowiu i o konsekwencjach stosowania niebezpiecznych diet oraz leków. Odpowiedzialność za mądre odżywianie to zapewnienie bezpieczeństwa własnemu zdrowiu.

Do Przodu – cykl zajęć odpowiadający na potrzebę ruchu i jego wpływ na prawidłowy rozwój organizmu. Propozycje zabaw, gier uwzględniają kontakty z innymi ludźmi, w poczuciu akceptacji i przynależności do grupy, społeczności. Ruch, sport to alternatywa na bezpieczne spędzanie wolnego czasu.

Ślepy Zaulek – propozycje zawarte w tym fragmencie tłumaczą jak strzec się nałogów i dokąd prowadzi początkowa przyjemność, która zamienia się w uzależnienie.

Na Równoważni – dzięki tej ścieżce rysuje się schemat utrzymania równowagi między możliwościami fizycznymi i psychicznymi. Równoważnia to nawiązanie do stabilności, na którą czyha wiele niebezpieczeństw. Motywem przewodnim zajęć jest budzenie samoakceptacji i poczucia bezpieczeństwa w otaczającej rzeczywistości.

Zdrowiem pomagać innym – ta ostatnia propozycja programu wskazuje, że należy być wrażliwym na potrzeby innych, wzbogacać rozwój duchowy własny i drugiego człowieka. Przedstawione są tu ćwiczenia poświęcone pierwszej pomocy przedmedycznej i propedeutyce ratownictwa medycznego.

Program niczego nie narzuca. Wybrane części i ćwiczenia można realizować w dowolnej porze roku, w dowolnym czasie. Poziom trudności zabaw i gier został przygotowany dla dzieci w wieku od 11 do 16 lat. Najbardziej wskazanym byłoby, gdyby przykłady ścieżek stały się punktem wyjścia lub inspiracją dla działań prowadzącego i uczestników. Takie jest również przesłanie autorów programu, którzy jednocześnie liczą na nowe pomysły dla innych grup wiekowych.

Dorota Piechota

Środa rano. Atmosfera wciąż napięta, z tendencją wzrostową. Tata coś odburknął. Mama i córka chwilę marzą...

- Mamo, a ty lubisz tego Wojtka⁵, co w telewizorze mówi grubym głosem? On ma dwanaście lat, to chyba już jest stary.
- Nie, kochanie, nie lubię go. Sądzę, że on nie mówi prawdy. Boję się, że to jest zły człowiek. Wiesz, chciałabym, abyś zawsze opowiadała mi o dzieciach, z którymi się bawisz i o dorosłych, których nie znasz, a którzy chcą z tobą porozmawiać albo coś ci proponują. Dobrze?
- Pewnie. Pani Miłka w przedszkolu też nam tak mówiła, bo to dla naszego *SPIECZEŃSTWA*⁶.
- No, jesteśmy. Miłego dnia, moja mądra córeczko.

Katarzyna Skrzypczak

1. rezolutna panienska, lat 5 i pół
2. pluszowy miś, ulubiona maskotka Oli
3. do minionej soboty narzeczony Oli, ale to już zamierzeła przeszłość
4. Tomasz Kamel – przystojny prezenter Telewizji Polskiej
5. postać z telewizyjnego spotu reklamowego dotyczącego pedofilii
6. dla nadal nieorientowanych: wyraz ten oznacza BEZPIECZEŃSTWO

POLICJANCI DZIECIOM

Zapewnienie bezpieczeństwa dzieciom i młodzieży stanowi podstawowe zadanie, przed którym stoimy my - dorośli. Wraz z rozwojem dziecka i jego samodzielności musimy coraz bardziej liczyć się z koniecznością wyposażenia go w umiejętności przewidywania zagrożeń, unikania ich, a jeśli już zaistnieją – w zdolność radzenia sobie z trudną sytuacją. Młodsze dzieci charakteryzuje mała sprawność w wyobrażaniu sobie możliwych skutków podejmowanych działań, silna koncentracja na zachowaniach „tu i teraz”, słaba kontrola własnych emocji i duże uzależnienie od presji grup rówieśniczych. Połączenie niewielkiego doświadczenia życiowego i wąski zasób wypróbowanych technik radzenia sobie z różnego rodzaju problemami stawia dzieci i młodzież w sytuacjach bezpośrednio zagrożenia zdrowia i życia. Jasno z tego wynika konieczność jak najwcześniejszego wyposażenia młodych ludzi w nawyki unikania, zapobiegania i możliwie sprawnego pokonywania niebezpieczeństw. Mając na uwadze powyższe zagadnienie, jak również zapobieganie przestępczości i demoralizacji nieletnich, w Komisariacie Policji Poznań - Jeżyce utworzono Referat Prewencji Kryminalnej Nieletnich i Patologii.

Programy „Bezpieczna Szkoła” i „Z Pyrkiem bezpieczniej” mają na celu uświadomienie i aktywne wprowadzenie dzieci

i młodzieży w zagadnienia bezpieczeństwa i ochrony własnego zdrowia i życia.

Prelekcje prowadzone przez policjantów Referatu ds. nieletnich KP Jeżyce stanowią komplementarne działania wobec programów realizowanych przez szkołę. Spotkania Policji z uczniami dodatkowo wzmacniają działania pedagogiczne. W trakcie spotkań połączonych z pogadankami staramy się nawiązać i utrzymywać dobry kontakt z uczniami, stosując aktywne metody pracy. Zasada, która przewodzi naszym poczynaniom to przede wszystkim nie straszyć. Dzieci i młodzież uczą się w znacznym stopniu przez modelowanie, a każda osoba znacząca może stać się dla nich wzorem do naśladowania. Dlatego też należy zwracać szczególną uwagę na sposób komunikowania się z dziećmi. Podczas spotkań przedstawiamy omawiane zagadnienia zwracając szczególną uwagę na to, aby nasi odbiorcy zrozumieli zarówno konsekwencje złego postępowania, jakie może ich spotkać ze strony złych ludzi, niebezpiecznych sytuacji, jak i nieroztropnego zachowania ich samych.

W trakcie spotkań z młodszymi dziećmi wykorzystujemy treści przekazywane naszym milusińskim „od kołyski” – mowa tu o bajkach takich, jak: „Czerwony Kapturek”, „Śpiąca Królewna” czy „O Siedmiu Kozłatkach”. Dzieci bardzo aktywnie włączają się w dyskusję na temat postępowania bohaterów, ich charakteru, niejednokrotnie przenoszą omawianą sytuację w świat rzeczywistości. W tym przypadku ma to na celu zobrazowanie problemów dotyczących np. kontaktu z osobami obcymi, niebezpiecznych zabaw... W pracy staramy się uciekać od modelu „gadającej głowy” na rzecz aktywnego uczestniczenia w spotkaniu. Dużym uatrakcyjnieniem zajęć są pokazy zachowań psa policyjnego, uzupełnione pogadankami na temat kontaktów z czworonogiem, bezpiecznej z nim zabawy.

Nie sposób nie wspomnieć o nierozłącznym towarzyszu spotkań Policjantów z dziećmi – sierżancie Pyrku, który wzbudza sympatię, staje się przyjacielem dającym cenne wskazówki dotyczące bezpieczeństwa.

Policjanci Referatu ds. Nieletnich Prewencji Kry-

minalnej i Patologii KP Poznań – Jeżyce organizują również tygodnie bezpieczeństwa, w których oprócz Policji biorą udział inne podmioty (np. Enea, Monar, Ratownictwo Drogowe, Straż Miejska, Straż Ochrony Kolei, Rady Osiedli itp.). W maju br. w SP nr 36 odbył się „Pyrkowy turniej”, podczas którego rywalizowały drużyny czterech szkół podstawowych w pierwszej turze – w drugiej trzy drużyny z przedszkoli. Dzieci brały udział w konkurencjach związanych z zasadami bezpieczeństwa prezentując swoją wiedzę i umiejętności zdobyte podczas spotkań. W trakcie turnieju dzieci miały możliwość „na żywo” spotkać się z sierżantem Pyrkiem, dla którego przygotowały występy artystyczne (piosenki, wierszyki o tematyce bezpieczeństwa, plakaty).

Aby przybliżyć pracę Policji, a także przełamać barierę nieufności, dzieci zapraszane są do komisariatu, gdzie po krótkiej rozmowie mają okazję poznać pracę policjanta „od podszewki”. Podobne spotkanie w ramach „Dni Przedsiębiorczości”, a dotyczące wyboru zawodu, zorganizowano dla młodzieży ostatnich klas szkół średnich.

W Komisariacie Policji Poznań – Jeżyce cyklicznie odbywają się spotkania z pedagogami szkolnymi poświęcone zasadom bezpieczeństwa, na które zapraszani są specjaliści z różnych dziedzin. Po sygnałach o trudnościach wychowawczo – bytowych ucznia, policjantki referatu wspólnie z pedagogami szkolnymi odwiedzają podopiecznych w ich domach rodzinnych. Wizyty mają charakter prewencyjny i profilaktyczny, nierzadko interwencyjny.

Policjantki referatu aktywnie uczestniczą w szkolnych wywiadówkach i spotkaniach z rodzicami.

Patrole szkolne Straży Miejskiej współpracują na bieżąco z Policjantami Referatu Prewencji Kryminalnej Nieletnich i Patologii i niezwłocznie przekazują ważne informacje odnośnie osób nieletnich.

Profilaktyka wiktymologiczna w zakresie promowania zachowań chroniących zdrowie i życie, rozumiana nie tylko jako edukacja dzieci i młodzieży, ale również ich rodziców, z całą pewnością owocować będzie w przyszłości większym bezpieczeństwem naszych dzieci.

**Katarzyna Nowak
Kinga Fechner-Wojciechowska**

Przyborowo – Szkoła Podstawowa

CO NOWEGO W PROJEKTACH?

PROGRAM EKOZESPOŁÓW W MOJEJ SZKOLE/ PRZEDSZKOLU

W ubiegłorocznej edycji konkursu Program ekozespołów w mojej szkole zanotowaliśmy duży sukces. We wrześniu zostały ogłoszone wyniki konkursu ogólnopolskiego. Pani Lucyna Fabrowska-Cieślak z SP nr 80, która w etapie wojewódzkim konkursu zajęła I miejsce w kategorii Szkół Podstawowych i zdobyła II miejsce w konkursie ogólnopolskim. Na szczególne podkreślenie zasługuje to, iż działalność pani Fabrowskiej-Cieślak objęła dzieci korzystające z świetlicy, co było nowością w ogólnopolskim konkursie.

kierownik: Gabriela Wojciechowska

NOWE MEDIA W SZKOLE

Proponujemy Państwu cykl spotkań warsztatowych na następujące tematy:

- Prezentacja tablicy interaktywnej z systemem InterWrite - narzędzia wspomagające przeprowadzanie prezentacji.
- Prezentacja sprzętowej sieci edukacyjnej VideoDidact i wykorzystanie systemu InterWrite PRS (Personal Response System). VideoDidact to sieciowy system szkoleniowo-prezentacyjny wspomagający prowadzenie zajęć szkolnych, spotkań, szkoleń. System PRS wspomaga proces testowania uczniów. Przy pomocy bezprzewodowych (działających przy użyciu podczerwieni) pilotów PRS wszyscy uczniowie mogą odpowiadać w czasie rzeczywistym na zadawane przez nauczyciela pytania, wybierając numer odpowiedzi na klawiaturze alfacyfrowej pilota.
- Programy multimedialne do matematyki. Zajęcia pozwolą uczestnikom na zapoznanie się z wybranymi i uznanymi na rynku programami wspierającymi nauczanie matematyki.

kierownik: Tadeusz Nowik

BEZPIECZNA SZKOŁA

W najbliższym czasie zapraszamy na:

1. szkolenie: przygotowujące uczestników (z każdej szkoły: koordynator BSz + jeszcze jeden nauczyciel lub 2 nauczycieli) do poprowadzenia Rady Pedagogicznej, podczas której opracowane zostaną procedury postępowania nauczycieli i metody współpracy szkół z policją w sytuacjach zagrożenia dzieci i młodzieży przestępczością i demoralizacją
2. konferencję: Dzieci i młodzież w świecie zagrożeń. Co może zrobić szkoła

Zapraszamy także do współpracy przy badaniu uczniów - Czas wolny gimnazjalisty, którego celem będzie zorientowanie się, jaka ilość czasu wolnego uczniów jest spędzana w sposób nieustrukturalizowany, a więc stanowiącym czynnik ryzyka oraz opracowaniu wzoru rejestru czynów zagrażających innym do zastosowania w szkołach i przygotowaniu informatora dla rodziców prezentującego czyny karalne i ich konsekwencje prawne

kierownik: Jadwiga Lewandowska

WIELKOPOLSKA TO MY – W CZERAZ, DZIŚ, JUTRO

Na stronie internetowej ODN w działle projekty lokalne, zostały zamieszczone pierwsze materiały z cyklu „Przykłady dobrej praktyki” przygotowane przez nauczycieli uczestniczących w projekcie.

Najbliższe plany to konferencja dla nauczycieli i koordynatorów szkolnych 2-3 grudnia pod hasłem „Kultura ludowa Wielkopolski – inspiracje do budowania tożsamości regionalnej w Europie regionów”.

W programie przewidziano wykłady:

- „Gwara i język regionalny jako odmiany współczesnej polszczyzny ogólnej” - dr Jarosław Liberek, językoznawca.
- „Wielkopolska jako region etnograficzny” - Witold Przewoźny, etnolog.
- „Las jako miejsce prowadzenia aktywnej edukacji przyrodniczej i regionalnej” - Tomasz Markiewicz, leśnik.

Podsumowanie pierwszej edycji projektu odbędzie się na Targach Edukacyjnych w marcu 2006 roku.

Kierownik: Iwona Wysocka-Paech

IRENE „TWORZENIE TOŻSAMOŚCI REGIONALNEJ, NARODOWEJ I EUROPEJSKIEJ W EUROPIE REGIONÓW”

Projekt IRENE jest w ostatniej fazie swojego formalnego funkcjonowania. Uczestnicy z czterech regionów europejskich: Hesji, Emilii Romanie, Kymenlaakso i z Wielkopolski przygotowali już najważniejsze produkty końcowe, którymi są:

1. Międzynarodowy kurs doskonalący kompetencje nauczycieli, który odbył się w Heppenheim 11 – 18.09.2004 r. „Identität(en) in Europa – Identitätsbildung in einer zusammenwachsenden Union” Tożsamość(-i) w Europie – tworzenie tożsamości we wspólnie budowanej Unii Europejskiej.
2. Wystawa objazdowa ukazująca rezultaty wielopoziomowej współpracy międzynarodowej.
3. Moduły służące doskonaleniu zawodowemu nauczycieli – do dyspozycji placówek oświatowych, edukatorów i multiplikatorów.
4. Strona internetowa (<http://irene.odn.poznan.pl>) i artykuły w prasie międzynarodowej popularyzujące działania projektowe, kursy dla nauczycieli i doradców metodycznych.
5. Regionalne seminaria i projekty (m.in. w Polsce projekt: Wielkopolska To MY – wczoraj, dziś, jutro).

Na kursie w Heppenheim zainicjowana została współpraca szkół z trzech państw, która zakończyła się złożeniem wniosku w ramach programu Comenius 1. Wszyscy partnerzy uzyskali granty i od października 2005 projekt (05/SPC/05-6777/P1) „Dom - miejsce zamieszkania - przestrzeń życiowa” rozpoczął się. Partnerami polskimi są Zespół Szkół Komunikacji (Irena Nawrocka) i IV LO (Elżbieta Gorączniak)

Na przełomie września i października br. odbyła się we Frankfurcie ostatnia konferencja międzynarodowej grupy projektowej. Rezultaty projektu zostały zaprezentowane na uroczystej konferencji w Ministerstwie Edukacji w Wiesbaden. W planach grup regionalnych jest szerokie rozpropagowanie idei budowania regionalnej, narodowej i europejskiej tożsamości, m.in. poprzez seminaria, kursy i konferencje dla nauczycieli.

*Koordynator regionalny:
Iwona Wysocka-Paech*

X Targi Edukacyjne, Poznań 2006

3-5 marca 2006 (piątek, sobota, niedziela)

WSTĘP WOLNY

Edukacja dla każdego

Zapraszamy uczniów, rodziców, nauczycieli oraz wszystkich zainteresowanych

Program:

- wykłady naukowe i prezentacje
- konferencje dla nauczycieli i rodziców
- wymiana doświadczeń
- prezentacje osiągnięć międzynarodowych programów edukacyjnych
- wystawy tematyczne
- zajęcia warsztatowe, edukacyjne i artystyczne dla dzieci i młodzieży
- ekspozycja szkół i placówek kształcenia
- prezentacje szkół wyższych

Terminy:

3 marca 2006 (piątek) 12.00 - 18.00

4 marca 2006 (sobota) 10.00 - 18.00

5 marca 2006 (niedziela) 10.00 - 16.00

Organizatorzy:

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu
Międzynarodowe Targi Poznańskie

Miejsce:

Międzynarodowe Targi Poznańskie
ul. Głogowska 14, 60-734 Poznań,
Pawilon 15

Więcej informacji:

www.odn.poznan.pl/targi

www.edukacja.mtp.pl

